

Hana Hobljaj, dipl. iur.

Javnobilježnički prisjednik u uredu javnog bilježnika Ruže Hobljaj i stalni sudski tumač za slovenski jezik, polaznica Poslijediplomskog specijalističkog studija Pravo društava i trgovačko pravo na Pravnom fakultetu u Zagreb, hana.hoblaj@gmail.com

UDK 347.961.4(4-6EU)
Izvorni znanstveni rad

Prekogranična prorogacija nadležnosti i ovršivost javnobilježničke isprave u pravnom režimu „Bruxelles I bis“

Hana Hobljaj

Sažetak

Za sporove u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom nadležnost sudova propisana je Uredbom 1215/2012. Autonomija stranaka, koja ima važnu ulogu u međunarodnom privatnom pravu, u parničnim postupcima s prekograničnim elementom svoj izraz je pronašla u mogućnosti sporazumnog izbora suda nadležnog za sporove koji proizlaze iz određenog pravnog odnosa. Iako je autonomija stranaka izražena odredbama Uredbe 1215/2012 koje se odnose na slobodu izbora nadležnog suda države članice, sloboda stranaka u izboru suda nije potpuna. Ograničena je u vidu isključive nadležnosti i zaštite slabije stranke prema odredbama Uredbe 1215/2012. Volja stranaka može biti izražena u propisanim oblicima, između ostalog i u obliku javnobilježničke isprave. Uloga javnih bilježnika u primjeni Uredbe 1215/2012 osobito je značajna kada sudjeluju u sastavljanju pravnih poslova s prekograničnim elementom u obliku javnobilježničke isprave s ovršnom klauzulom budući da je propisana mogućnost izdavanja Potvrde o ovršnosti na temelju koje se može provesti ovrha u drugoj državi članici pod pretpostavkom da je javnobilježnička isprava s prekograničnim elementom postala ovršna u državi podrijetla.

Ključne riječi: Uredba 1215/2012, sporazum o prorogaciji, autonomija stranaka, nadležnost, prekogranični element, ovršna javnobilježnička isprava.

I. UVOD

Europska unija na temelju ujednačenih pravila za određivanje nadležnosti sudova te priznavanju i ovrši sudskih odluka i javnih isprava sadržanih u Uredbi 1215/2012¹ osigurava pravosudnu suradnju u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom, a sve kako bi dobro funkcioniralo unutarne tržište Europske unije. Okosnicu Uredbe 1215/2012 čini načelo uzajamnog povjerenja između država članica Europske unije u provođenju pravosuđa, što omogućuje stvaranje

pravosudnog područja Europske unije unutar kojeg se odluke i javne isprave u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom donesene u jednoj državi članici mogu slobodno kretati u svim državama članicama bez provođenja posebnih postupaka.² Od 10. siječnja 2015. godine za nadležnost, priznavanje i ovrhu sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom u državama članicama Europske unije primjenjuju se ujednačena pravila sadržana u Uredbi 1215/2012. Uredba predstavlja preinačenu, odnosno noveliranu Uredbu

¹ Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima Sl. L. 351. od 20.12.2012. Posebno izdanje za Hrvatsku. Poglavlje 19. Svezak 011., str. 289–320. – Uredba Bruxelles I bis.

² M. Mantovani, „Notaries and their debt-collection writs under the Brussels Ia Regulation. A difficult characterisation“, *Jurnal od Private International Law* (2019), Vol. 15. No. 2., str. 393.

44/2001³, a koja je zamijenila Briselsku konvenciju⁴ iz 1968. godine.⁵ Sud Europske unije, na temelju Luksemburškog protokola⁶, već je od 1971. godine nadležan za tumačenje Briselske konvencije iz 1968. godine te zbog toga postoji ustaljena dugogodišnja sudska praksa koja je bitno pridonijela sadašnjim ujednačenim pravilima o navedenim institutima.⁷

U Republici Hrvatskoj od 2. srpnja 2013. godine, odnosno od pristupa Republike Hrvatske članstvu Europske unije, pa do 9. siječnja 2015. godine, primjenjivala se Uredba 44/2001, budući da se u Hrvatskoj prije pristupa Europskoj uniji nisu primjenjivale uredbe Europske unije. Stoga se, na temelju odredbe čl. 66. Uredbe 44/2001, navedena Uredba 44/2001 u Hrvatskoj primjenjivala za priznavanje odluka koje su donijeli sudovi drugih država članica u postupcima pokrenutim nakon 2. srpnja 2013. godine, no ako je postupak bio pokrenut ranije, a odluka donesena toga dana ili kasnije, tada se Uredba 44/2001 primjenjivala ako je sud koji je odluku donio nadležan prema odredbama Uredbe 44/2001 ili mjerodavnom međunarodnom ugovoru.⁸ Novelirana Uredba 1215/2012 koja je zamijenila Uredbu 44/2001 u Hrvatskoj se primjenjuje od 10. siječnja 2015. godine jer čini dio *acquis communautaire*, iako Hrvatska nije sudjelovala u pregovorima vezanim uz izmjenu Uredbe.⁹ Budući da se odredbe uredbi Europske unije neposredno primjenjuju u Republici Hrvatskoj, javni bilježnici moraju s odredbama uredbi biti upoznati i neposredno ih primjenjivati u svome radu.

Polje primjene *ratione materiae* Uredbe 1215/2012 određeno je u čl. 1. kojim je propisano da se Uredba primjenjuje u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom, bez obzira na vrstu suda, dok su iz njezine primjene isključeni porezni, carinski i upravni predmeti.¹⁰ Uredbom

1215/2012 također je izričito propisano da se ne primjenjuje na osobna stanja, pravnu i poslovnu sposobnost fizičkih osoba, na stvarna prava koja proizlaze iz bračnog odnosa ili odnosa s učincima sličnim braku, na stečajne i likvidacijske postupke te postupke prisilnog poravnjanja, socijalno osiguranje, arbitražu, uzdržavanje, oporuke i nasljeđivanje.¹¹ Polje primjene *ratione personae* Uredbe 1215/2012 jesu tuženici s domicilom¹² u državama članicama Europske unije, a neovisno o domicilu stranaka ako se radi o isključivoj nadležnosti ili sporazumnoj prorogaciji nadležnosti suda koji se nalazi na području države članice Europske unije.¹³ Pojam domicila, tj. prebivališta prema Uredbi 1215/2012 temeljni je kriterij za određivanje opće nadležnosti, a ne državljanstvo, te se primjenjuje princip *actor sequitur forum rei*. Međutim, sud države članice bit će nadležan za rješavanje spora ako se radi o predmetima za koje je propisana isključiva nadležnost tog suda prema Uredbi 1215/2012, iako tuženik nema prebivalište u državi članici, već ima prebivalište u trećoj državi. Ako je tužitelj osoba koja se u predmetima spora koji proizlaze iz osiguranja, potrošačkih ugovora ili ugovora o radu prema Uredbi 1215/2012 smatra slabijom strankom i uživa posebnu zaštitu, tada tuženik također ne mora imati prebivalište u državi članici Europske unije da bi se za određivanje nadležnosti suda države članice Europske unije primjenjivala Uredba 1215/2012.¹⁴ Odredba čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012 izričito navodi da stranke koje sklapaju sporazum o prorogaciji nadležnosti ne moraju imati domicil u državi članici te će sporazum o prorogaciji nadležnosti biti valjan iako obje stranke imaju prebivalište u trećoj državi.¹⁵

11 Polje primjene uredaba koje se primjenjuju usporedno s Uredbom 1215/2012 radi utvrđivanja mjerodavnog prava u građanskim i trgovačkim stvarima, i to u prvom redu Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) Sl. l. 177, 4. 7. 2008., Posebno izdanje za Hrvatsku, Poglavlje 19, Svezak 006, str. 109–119. i Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II“), Sl. l. 199, 31. 7. 2007., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 006, str. 73–82.

3 Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Sl. l. 12, 16.1.2001. Posebno izdanje za Hrvatsku. Poglavlje 19 Svezak 003., str. 30 – 52.

4 Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. 27. 9. 1968. 72/454/EEZ.

5 D. A. Babić, „Vremenske granice primjene uredaba 44/2001 i 1215/2012 u Hrvatskoj, Europsko građansko procesno pravo: Izabrane teme, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 137.

6 Protocol concerning the interpretation by the Court of Justice of the convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters – signed in Luxembourg on 3 June 1971 – Consolidated version CF 498Y0126(02) Sl. l. 204, 2.8.1975, str. 28–31.

7 D. A. Babić, „Opće uredenje stranačkog izbora mjerodavnog prava prema Uredbi (EZ) 593/2008 o pravu mjerodavnom za ugovorne obveze („Rim I““), Zagrebačka pravna revija, Vol. 5 No. 3., 2016., str. 272.

8 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 6), str. 143.

9 A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, „Choice-of-court agreements under Brussels I Recast Regulation“, A check-list for European Judges, Escuela Judicial (Spain), str. 3. https://www.ejtn.eu/Documents/Themis%20Luxembourg/Written_paper_Spain1.pdf (pristupljeno 17. svibnja 2021.).

10 Porezne, carinske i upravne stvari također su isključene iz po-

11 Čl. 1. st. 2. Uredbe 1215/2012.

12 Ima li fizička osoba domicil, odnosno prebivalište u državi članici, nije uređeno Uredbom 1215/2012, već se na temelju čl. 62. Uredbe 1215/2012 utvrđuje prema nacionalnom pravu države članice pred čijim je sudom pokrenut postupak (*legis fori*), dok je za trgovačka društva Uredbom 1215/2012 propisan način određivanja domicila te je na temelju čl. 63. Uredbe 1215/2012 propisano da je domicil trgovačkog društva u mjestu gdje ono ima svoje statutarno sjedište, središnju upravu ili glavno mjesto poslovanja.

13 K. Sajko, *Međunarodno privatno pravo*, Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2009., str. 396–397.

14 Dž. Radončić, Z. Meškić, „Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Savjeta od 12. decembra 2012. godine o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Sl. list EU 2012, L 351/1)“, Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i europsko pravo, Sarajevo, br. 1., 2013., str. 50.

15 J. Weber, „Universal Jurisdiction and Third States in the Reform

Time je olakšano sporazumno određivanje nadležnosti, jer sud prilikom utvrđivanja svoje nadležnosti ne mora ulaziti u problematiku ispitivanja domicila ugovornih strana.¹⁶

Iako Uredba 1215/2012 sadrži pravila o općoj nadležnosti prema kojoj je nadležan sud države članice u kojoj tuženik ima domicil, posebnoj nadležnosti u određenim predmetima prema kojoj tuženik s domicilom u državi članici može biti tužen u drugoj državi članici i isključivoj nadležnosti prema kojoj je za određene stvari nadležan određeni sud jedne države članice bez obzira na domicil stranaka te o toj stvari ne smije odlučivati sud neke druge države članice, ovaj rad ograničit će se na pitanja vezana uz sporazumno određivanje nadležnosti suda.¹⁷

Uredba 1215/2012 također uređuje priznanje i ovrhu sudskih odluka i vjerodostojnih isprava te su zbog međusobnog povjerenja u pravosude država članica ukinuti dodatni postupci za priznanje i ovrhu sudskih odluka donesenih u drugoj državi članici. Iz perspektive javnih bilježnika bitne su odredbe Uredbe 1215/2012 o vjerodostojnoj ispravi (u engleskoj inačici Uredbe: *authentic instrument*), tj. javnoj ispravi koja je ovršna, što će također biti obuhvaćeno ovim radom.

Ovaj rad podijeljen je na sedam cjelina uz uvod i zaključak. U drugom dijelu rada općenito je obraden pravni institut prorogacije nadležnosti i predmet sporazuma o prorogaciji. Treći dio razmatra materijalnu valjanost sporazuma o prorogaciji prema Uredbi 1215/2012 i mogućnosti primjene pravnog instituta *dépeçage*. Četvrti dio odnosi se na formalnu valjanost sporazuma o prorogaciji, izričitu prorogaciju i prešutnu prorogaciju. Peti dio analizira ograničenje autonomije stranaka prilikom izbora nadležnog suda u vidu isključive nadležnosti, postupcima u kojima se štiti slabija stranka te u odnosu na nemogućnost izbora suda treće države. Šesti dio prikazuje primjenu Uredbe 1215/2012 od strane javnih bilježnika, sporazum prorogacije nadležnosti u obliku javnobilježničkog akta i ovršnost javnobilježničkog akta te usporedbu primjene Uredbe 1215/2012 i Uredbe 805/2004 uz obrazloženo i evaluirano empirijsko istraživanje. U sedmom dijelu predloženi su načini poboljšanja primjene uredbe i *de lege ferenda* prijedlozi izmjene Uredbe.

Cilj je ovog rada ukazati na važnost uloge autonomije stranaka u prorogaciji nadležnosti i na problematiku ograničenja autonomije stranaka, pogotovo nemogućnost izbora sudova trećih država, a iz

perspektive javnih bilježnika na mogućnost prorogiranja nadležnosti u obliku javnobilježničkog akta i ovršnost ovršnih javnobilježničkih akata / solemniziranih isprava u drugim državama članicama.

II. OPĆENITO O PROROGACIJI NADLEŽNOSTI

Stranke mogu prorogirati nadležnost sudova u sporovima s prekograničnim elementom, odnosno stranke mogu sporazumno odrediti nadležnost sudova određene države članice iako prema propisanim općim pravilima Uredbe 1215/2012 sudovi te države članice ne bi bili nadležni, ako su ispunjene sve pretpostavke za prorogaciju nadležnosti prema odredbama Uredbe. Autonomija stranaka u međunarodnom privatnom pravu ima važnu ulogu, koja se u parničnim postupcima s prekograničnim elementom očituje u mogućnosti sporazumne prorogacije nadležnosti. Međutim, autonomija stranaka kod prorogacije nadležnosti u sporovima s prekograničnim elementom nije potpuna, budući da postoje ograničenja propisana Uredbom 1215/2012.¹⁸

Uredbom 1215/2012 predviđena je mogućnost prorogacije nadležnosti u čl. 25. st. 1. koji određuje da stranke, neovisno o njihovom domicilu, mogu sporazumom odrediti da će sud ili sudovi određene države članice biti nadležni za rješavanje sporova koji su nastali ili će eventualno nastati u vezi s određenim pravnim odnosom. Prema navedenom, sporazum o nadležnosti mogu sklopiti i stranke koje nemaju domicil u državi članici Europske unije, što nije bilo moguće prema čl. 23. st. 1. Uredbe 44/2001.¹⁹ Slijedom Recitala točke 14. Uredbe 1215/2012, na tuženika koji nema domicil u državi članici primjenjuju se nacionalna pravila o nadležnosti koja se primjenjuju na državnom području države članice suda pred kojim je pokrenut postupak, no radi poštivanja autonomije stranaka pravila o sporazumnoj nadležnosti iz Uredbe 1215/2012 trebala bi se primjenjivati bez obzira na domicil tuženika.²⁰ Stranke koje žele odrediti nadležnost nekog suda ili sudova određene države članice za rješavanje već nastalog spora ili budućeg spora koji će nastati iz određenog pravnog odnosa mogu to sporazumno učiniti bez obzira na to što tuženik nema prebivalište u nekoj od država članica.

Sklopanje sporazuma o nadležnosti osobito je važno za stranke kako bi unaprijed znale koji će sud odlučivati u slučaju nastanka spora i koje će se

¹⁸ Točka 19. Recitala Uredbe 1215/2012.

¹⁹ A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, *Op. cit.* (bilj. 10), str. 6.

²⁰ Čl. 4. st. 2. Uredbe 1215/2012 propisuje da se na osobe koje nemaju državljanstvo države članice u kojoj imaju domicil primjenjuju pravila o nadležnosti koja se primjenjuju na državljane te države članice.

of the Brussels I Regulation", Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Max Planck Private Law Research Paper No. 11/7, Hamburg, 2011., str. 627.

¹⁶ Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 51.

¹⁷ Čl. 4. 7. i 24. Uredbe 1215/2012.

procesno pravo tada primjenjivati, jer sudovi različitih država mogu o istom pitanju različito odlučiti primjenjujući isto mjerodavno pravo.²¹ Prilikom sporazumnog izbora suda stranke su svjesne da će nadležni sud u pravilu primjenjivati svoje pravo, koje najbolje poznaje, a čime se smanjuju troškovi i trajanje postupka.²² Utvrđivanje sadržaja stranog prava i njegova primjena od strane suda druge države iziskuju dodatan napor i vrijeme suda, što ne pridonosi ekonomičnosti i efikasnosti sudovanja. Uz navedeno, sporazumni izbor suda za stranke znači predvidljivost tijeka i ishoda postupka, smanjenje troškova postupka, a u nekim slučajevima osigurava strankama nadležnost domaćeg suda.²³

Sporazumno određivanje nadležnosti sudova često koriste trgovačka društva koja posluju s osobama iz drugih država članica Europske unije te u ugovore unose odredbe o sporazumnom određivanju nadležnosti. Trgovačka društva koja stupaju u međusobni pravni odnos, iako nijedno od tih trgovačkih društava nema domicil unutar Europske unije, mogu sklopiti sporazum o prorogaciji nadležnosti u korist sudova države članice Europske unije, pod pretpostavkom da takav sporazum ispunjava uvjete koje propisuje nacionalno pravo izabrane države članice.²⁴

Uredba ne uređuje prorogaciju nadležnosti sudova trećih država, već je to pitanje prepušteno unutarnjem pravu država članica. U Republici Hrvatskoj je prorogacija nadležnosti sudova trećih država uređena Zakonom o međunarodnom privatnom pravu (dalje ZMPP)²⁵. Prema čl. 46. st. 3. ZMPP-a stranke mogu sklopiti sporazum o nadležnosti suda druge države koja nije članica Europske unije, osim u slučaju kada je za predmet spora isključivo nadležan sud Republike Hrvatske ili druge države članice Europske unije.²⁶ Kako za prorogaciju sudova trećih država ne bi vrijedila pravila različita od onih koja vrijede za prorogaciju sudova država članica, ZMPP propisuje da se i na takav sporazum primjenjuju odredbe Uredbe 1215/2012 o prorogaciji nadležnosti iz odjeljka 7. Uredbe.

Prilikom sklapanja sporazuma o nadležnosti s gledišta nacionalnog prava postavlja se pitanje je li sporazumom tužitelju ostavljena dodatna mogućnost izbora između suda koji je nadležan prema

sporazumu stranaka i suda koji bi inače bio nadležan prema općim pravilima za nadležnost ili je pak sporazumnim izborom isključena nadležnost drugih sudova te se radi o ugovornom određivanju isključive nadležnosti. Na navedeno pitanje Uredba 1215/2012 daje odgovor te propisuje da se nadležnost koja je određena sporazumom stranaka smatra isključivom nadležnošću, osim ako su stranke odredile drukčije.²⁷ Prema tome, stranke mogu sporazumno odrediti nadležnost suda koja nije isključiva, tj. prorogirati nadležnost nekog suda, a istovremeno zadržati nadležnost onih sudova čija se nadležnost temelji na pravilima Uredbe 1215/2012.²⁸

Budući da je sporazumna nadležnost prema odredbama Uredbe 1215/2012 u pravilu isključiva, postavlja se pitanje ima li jednake značajke kao i isključive nadležnosti prema odredbi čl. 24. Uredbe 1215/2012. Razlika je u tome što je zabranjena derogacija nadležnosti ukoliko se radi o predmetu spora za koji je na temelju čl. 24. Uredbe 1215/2012 propisana isključiva nadležnost, tako da stranke ne mogu sporazumom mijenjati nadležnost za predmete spora za koje je čl. 24. Uredbe 1215/2012 propisana isključiva nadležnost određenog suda. Sporazumni izbor nadležnog suda dopušten je u svim predmetima spora, osim u onim za koje je izričito Uredbom 1215/2012 propisano da stranke ne mogu sporazumom mijenjati nadležnost određenu Uredbom 1215/2012.²⁹ Odredbama Uredbe 1215/2012 kojima se za određene slučajeve onemogućuje sporazumna prorogacija nadležnosti očituje se ograničenje slobode izbora stranaka, tj. ograničenje autonomije stranaka u izboru suda. U predmetima spora za koje je dopušten sporazumni izbor nadležnog suda, stranke taj izbor mogu u svako doba sporazumno mijenjati, a mogu i sporazumom odrediti da se prorogacija nadležnosti ne smatra isključivom nadležnošću.³⁰

2.1. Predmet sporazuma o prorogaciji

Stranke mogu prorogirati nadležnost suda ili sudova za sporove koji su već nastali ili će tek nastati među strankama iz određenog pravnog odnosa.³¹ Da bi se sporazum o prorogaciji mogao sklopiti, nije nužno da već postoji spor, ali mora postojati pravni odnos na koji se veže sporazum o prorogaciji nadležnosti.³² Stoga je potrebno naglasiti da

21 D. Šago, N. Mišić Radanović, „Prorogacija nadležnosti u hrvatskom pravu i pravu Europske unije“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, 2016, god. 53, 4/2016., str. 1053.

22 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 8), str. 283.

23 T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, „Choice-of-court agreements under the Brussels I Regulation (Recast)“, *Journal of Private International Law* (2013), Vol. 9., No. 2., str. 245.

24 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 51.

25 Zakon o međunarodnom privatnom pravu, NN 101/17 – ZMPP.

26 V. Boić, D. Babić, „Zakon o međunarodnom privatnom pravu“, Priručnik za voditelje/ice, Pravosuđna akademija, Zagreb, 2018., str.22. <https://www.pak.hr/clanak/obrazovni-materijali-30511.html> (pristupljeno 2. svibnja 2021.).

27 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

28 D. Zgrabljic Rotar, I. Vidović, „Naknada štete za povredu ugovora o nadležnosti u sporovima s međunarodnim obilježjem“, *Zagrebačka pravna revija*, Vol. 8., No. 1. 2019., str. 8.

29 Točka 19. Recitala i čl. 27. Uredbe 1215/2012.

30 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

31 *Ibid.*

32 V. Lovrić, „Međunarodna sudska nadležnost, Neka pitanja međunarodne sudske nadležnosti za građanske i trgovačke stvari“,

se prorogacija nadležnosti može odnositi samo na sporove iz određenog pravnog odnosa. Ako stranke svoj pravni odnos temelje na ugovoru, tada mogu unaprijed sporazumno odrediti nadležnost suda ukoliko bi nastao spor vezan uz njihov pravni odnos. Međutim, ako se spor odnosi na situaciju u kojoj stranke nemaju prethodni pravni odnos, kao što su sporovi koji proizlaze iz delikta, odnosno izvanugovornih obveza, tada stranke mogu sporazum o nadležnosti sklopiti tek nakon nastanka spora.³³

Sporazumom stranke mogu dogovoriti nadležnost suda ili sudova samo određene države članice Europske unije te će se u tom slučaju prema odredbama nacionalnog procesnog prava dotične države odrediti stvarna i mjesna nadležnost. Međutim, stranke mogu sporazumno odrediti i nadležnost konkretnog suda u određenoj državi članici, što bi trebalo tumačiti kao implicitno određivanje nadležnosti države članice u kojoj se prorogirani sud nalazi. Ukoliko tako određeni sud prema nacionalnom pravu ne bi bio mjesno ili stvarno nadležan, tada će se smatrati da su stranke dogovorile nadležnost sudova te države članice, odnosno sudove određenog pravnog sustava.

Stranke mogu sporazumno odrediti nadležnost sudova više država članica i time isključiti nadležnost svih drugih država. Međutim, stranke mogu također izričito isključiti nadležnost sudova određenih država članica, ali ne svih država, jer bi time izgubile pravo na sudsku zaštitu, osim ukoliko bi umjesto sudskog odredile npr. arbitražno rješavanje spora.³⁴ Ukoliko stranke sporazumno izričito isključe nadležnost sudova određenih država članica, tada se radi o negativnom sporazumu o nadležnosti (derogacija nadležnosti), dok se u svim ostalim slučajevima kada stranke sporazumno izaberu nadležnost sudova određene države članice smatra da je sklopljen pozitivan sporazum o prorogaciji. Prema navedenom „strankama treba prepustiti da odluče hoće li se koristiti tehnikom pozitivnog ili negativnog sporazuma o prorogaciji sve dotle dok se ne mijenja svrha toga sporazuma.“³⁵

III. MATERIJALNA VALJANOST SPORAZUMA O PROROGACIJI

Derogacija nadležnosti sudova država koji bi inače bili nadležni, odnosno prorogacija nadležnosti sudova neke države članice koji u suprotnom ne bi bili nadležni, moguća je samo formalno i materijalno valjanom sporazumom o izboru suda za sporove s prekograničnim elementom.³⁶ Sporazum o prorogaciji nadležnosti može biti sastavni dio nekog ugovora kojim se uređuje bit pravnog odnosa između stranaka, a može biti i samostalni sporazum odvojen od glavnog ugovora. Na temelju odredbe čl. 25. st. 5. Uredbe 1215/2012, ako je prorogacijska klauzula dio glavnog ugovora, ona se smatra neovisnom od ostalih odredaba, tj. uvjeta ugovora.³⁷ Nevaljanost glavnog ugovora neposredno ne uzrokuje nevaljanost prorogacijske klauzule te je stoga potrebno utvrditi odnose li se razlozi za nevaljanost glavnog ugovora i na prorogacijsku klauzulu.³⁸ Zbog autonomnosti prorogacijske klauzule u odnosu na glavni ugovor sporazum o izboru suda sklopljen u obliku prorogacijske klauzule trebao bi se, prema načelu separabilnosti, smatrati zasebnim sporazumom.³⁹ Odredbe Uredbe 1215/2012 o separabilnosti prorogacijske klauzule u odnosu na glavni ugovor treba shvatiti na način da sudovi moraju ispitati postojanje, formalnu i materijalnu valjanost sporazuma o prorogaciji neovisno o postojanju, formalnoj i materijalnoj valjanosti glavnog ugovora.⁴⁰

Pitanje koje pravo se primjenjuje za valjanost sporazuma o prorogaciji dovodi do utvrđivanja mjerodavnog prava kako za utvrđivanje pretpostavki dopustivosti sporazuma o prorogaciji kao procesnopravnog ugovora, tako i pretpostavki za formalnu valjanost i materijalnu valjanost sporazuma. Procesnopravne pretpostavke za dopustivost sporazuma o prorogaciji u pravilu su određene međunarodnim procesnim privatnim pravom, što Uredba 1215/2012 propisuje odredbama o isključivoj nadležnosti, prorogaciji nadležnosti samo na sud države članice Europske unije te pravilima koja posebno štite slabiju stranku.⁴¹ Forma sporazuma, koja predstavlja materijalno-pravno pitanje,

Visoki trgovački sud RH, Zagreb, 2007., str.26. https://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/Savjetovanja/europsko_pravo-medunarodna_sudska_nadleznost.doc (pristupljeno 5. svibnja 2021.).

33 Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji, Vodič za djelatnike, str. 15. <https://e-justice.europa.eu/file-Download.do?id=13266272-5465-4ba3-bbc1-5f98b6b9816f> (pristupljeno 5. svibnja 2021.).

34 J. Kramberger Škerl, „Sporazum o pristojnosti u Uredbi Bruselj I“, Pravni letopis 2011, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2011., str. 200.

35 M. Dika, „Prorogacija mjesne nadležnosti u hrvatskom pravu“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62., No. 1–2, 2012., str. 221.

36 D. Zgrabljic Rotar, „Oblik izričitog sporazuma o međunarodnoj nadležnosti u makedonskom, hrvatskom i europskom pravu“, Zbornik radova Pravni fakultet Justinijan I Sveučilišta sv. Cirila i Metoda, Skopje, 2013., str. 91–109.

37 T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 259. Prije nego što je Uredbom 1215/2012 izričito propisana separabilnost sporazuma o prorogaciji u odnosu na glavni ugovor, bila je utvrđena presudom Suda EU C-269/95 od 3. srpnja 1997. Francesco Benincasa v Dentalkit Srl.

<https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=43682&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=15751477> (pristupljeno 19. lipnja 2021.).

38 J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35), str. 194.

39 M. Dika, *Op. cit.* (bilj. 36), str. 224.

40 T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 261.

41 J. Kramberger Škerl, *Loc. cit.* (bilj. 39).

kao nužni kriterij za valjanost sporazuma također je propisana Uredbom 1215/2012, u suprotnom bi za oblik sporazuma trebalo utvrditi mjerodavno pravo prema kolizijskim pravilima *lex fori*, s obzirom na to da se za pitanje sporazuma o prorogaciji ne primjenjuje Uredba Rim I.

Postavlja se pitanje koje je pravo mjerodavno za kompleksnija materijalnoppravna pitanja koja se odnose na valjanost sporazuma o prorogaciji, kao što su mane volje, poslovna sposobnost ili zastupanje stranaka i dr., budući da je suglasnost volja stranaka kao formalna suglasnost obuhvaćena odredbama čl. 25. Uredbe 1215/2012.⁴² Prije usvajanja Uredbe 1215/2012 prema jednom stavu smatralo se da bi za materijalnoppravna pitanja sporazuma trebalo primjenjivati pravo koje se primjenjuje na sadržaj glavnog ugovora u kojem je sadržana i prorogacijska kaluzula, znači *lex cause*, dok je prema drugom stavu bilo potrebno primjenjivati pravo suda – *lex fori*.⁴³ Novelirana Uredba 1215/2012 navedeno je pitanje uredila na način da se materijalna valjanost sporazuma o prorogaciji utvrđuje u skladu s pravom države članice čiji su sudovi odabrani kao nadležni.⁴⁴ Svrha odredbi Uredbe 1215/2012 jest da se pitanje materijalne valjanosti sporazuma o izboru suda može utvrditi u skladu s pravom države članice odabranog suda. Prema tome, o valjanosti sporazuma o izboru suda, tj. jesu li ispunjene sve propisane pretpostavke za valjanost sporazuma, odlučuje prorogirani sud prema *lex fori prorogati*.⁴⁵

Ništetnost sporazuma o prorogaciji nadležnosti u pogledu materijalne valjanosti utvrđuje se prema pravu države članice izabranog suda uključujući i pravila o sukobu zakona te države članice, tj. odredaba nacionalnog zakona međunarodnog privatnog prava.⁴⁶ Za materijalnu valjanost sporazuma o prorogaciji mjerodavno je pravo države članice prorogiranog suda (*lex fori prorogati*) koje uključuje i nacionalne odredbe o sukobu zakona države članice. Ako za utvrđivanje materijalne valjanosti sporazuma o prorogaciji prema nacionalnom pravu države članice prorogiranog suda kolizijske norme upućuju na primjenu prava druge države, tj. stranog prava, tada se pojavljuje pitanje primjene *renvoi*.⁴⁷ Primjena instituta *renvoi* izričito je zabranjena u Uredbama Rim I i Rim II, a što nije učinjeno u Uredbi 1215/2012 i stoga će praksa pokazati hoće li se *renvoi* primjenjivati te hoće li dovesti do

odugovlačenja postupka, čime bi se ugrozila efikasnost sporazumnog određivanja nadležnosti.⁴⁸ Zbog svega navedenog o valjanosti i dopuštenosti samog sporazuma o prorogaciji odlučuje prorogirani sud po svom pravu te, ukoliko prorogirani sud utvrdi da je nadležan, tada odlučuje i o valjanosti glavnog ugovora.⁴⁹

3.1. Dépeçage

Ako je sporazum o nadležnosti sastavni dio glavnog ugovora kojim je zasnovan konkretan pravni odnos među strankama, tada postoji mogućnost da se primjenjuje različito mjerodavno pravo na isti ugovor. Budući da se Uredba Rim I primjenjuje za određivanje mjerodavnog prava za ugovorne obveze u građanskim i trgovačkim odnosima s prekograničnim elementom, navedena će se uredba primjenjivati na odredbe glavnog ugovora kojim stanke uređuju svoj konkretan pravni odnos iz kojeg potencijalno može nastati spor.⁵⁰ Međutim, čl. 1. st. 2. toč. e. Uredbe Rim I određeno je da se odredbe Uredbe ne primjenjuju na sporazume o izboru suda. Pitanje mjerodavnog prava za sporazum o prorogaciji nadležnosti uređuje se odredbama Uredbe 1215/2012 prema kojima je mjerodavno pravo za valjanost sporazuma o nadležnosti pravo države izabranog suda.⁵¹ Na temelju odredbe čl. 3. st. 1. Uredbe Rim I stranke mogu mjerodavno pravo odrediti za cijeli ugovor ili samo za dio ugovora. Ako stranke samo dio ugovora podvrgnu pod određeno mjerodavno pravo, odnosno ako se na isti ugovor primjenjuje više mjerodavnih prava, tada se radi o institutu cijepanja mjerodavnog prava – *dépeçage*.⁵² Propisanom mogućnošću izbora mjerodavnog prava samo za dio ugovora u Uredbi Rim I izraženo je načelo autonomije stranaka. Time je strankama dana sloboda izbora više mjerodavnih prava za isti ugovor, od kojih će svako od izabranih prava biti mjerodavno za pojedini dio ugovora.⁵³ Da bi se više mjerodavnih prava moglo smisljeno primjenjivati na isti ugovorni odnos, ako su ugovorne strane izabrale više mjerodavnih prava za različite dijelove istog ugovora, tada je bitno da je svaki dio ugovora dovoljno samostalan u odnosu na ostale dijelove.⁵⁴ Ako se radi o ugovoru u koji je kao ugovorna klauzula umetnuta prorogacijska klauzula te se na takvu klauzulu primjenjuje različito pravo od onog koje se primjenjuje na ostatak ugovora, tada dolazi do razdvajanja pravnih režima za prorogacijsku klauzulu i glavni

42 D. Šago, N. Mišić Radanović, *Op. cit.* (bilj. 22), str. 1064.

43 T. Ratković, D. Zgrabljić Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 256.

44 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

45 D. Zgrabljić Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

46 Točka 20. Recitala Uredbe 1215/2012.

47 M. Herranz Ballesteros, „The Regime of party autonomy in the Brussels I Recast: The solutions adopted for agreements on Jurisdiction”, *Journal of Private International Law* (2014), Vol. 8., No. 2., str. 296.

48 T. Ratković, D. Zgrabljić Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 259.

49 J. Kramberger Škerl, „Prorogacija međunarodne pristojnosti”, *Zbornik znanstvenih razprav 2012, Godina 72, Pravni fakultet, Ljubljana, 2012.*, str. 153.

50 Čl. 1. Uredbe Rim I.

51 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

52 K. Sajko, *Op. cit.* (bilj. 14), str. 420.

53 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 8), str. 288.

54 *Ibid.*, str. 289.

ugovor, što dovodi do problema *dépeçage*.⁵⁵ Sud koji je nadležan za rješavanje predmeta spora koji proizlazi iz takvog ugovornog odnosa svoju će nadležnost, odnosno valjanost sporazumnog izbora suda utvrđivati prema svom pravu – *lex fori prorogati*, dok će za rješavanje predmeta spora iz ugovornog odnosa primjenjivati izabrano mjerodavno pravo ako su ga stranke odredile za ostale dijelove ugovora, a to može biti pravo bilo koje države svijeta.⁵⁶

Iako u pravnoj praksi klauzule o djelomičnom izboru mjerodavnog prava za ugovorne odnose s prekograničnim elementom nisu učestale, ipak zbog umetanja prorogacijske klauzule u glavni ugovor automatizmom može doći do cijepanja mjerodavnog prava, budući da je Uredbom 1215/2012 određeno da se valjanost sporazuma o nadležnosti procjenjuje po pravu države prorogiranog suda, koje ne mora biti mjerodavno za ostatak glavnog ugovora. Slijedom svega navedenog vidljivo je da postoji bliska veza između Uredbe 1215/2012 i Uredbe Rim I, čije je pravne instrumente bilo potrebno međusobno uskladiti.⁵⁷

IV. FORMALNA VALJANOST SPORAZUMA O PROROGACIJI

U pogledu oblika sporazuma o prorogaciji nadležnosti, prema odredbi čl. 25. Uredbe 1215/2012 postoje formalni zahtjevi koje je potrebno ispuniti kako bi sporazum bio formalno valjan. Prema tome, odredbama Uredbe 1215/2012 na europskoj su razini uređena pravila o formalnoj valjanosti sporazuma o prorogaciji te se nacionalna pravila država članica primjenjuju samo ukoliko nisu ispunjene pretpostavke za primjenu odredaba Uredbe 1215/2012.⁵⁸ Pravila o formi sporazuma određena su kako među strankama ne bi bilo dvojbe o sadržaju sporazuma, tj. kako bi se sa sigurnošću moglo utvrditi da su stranke upoznate s prorogacijom nadležnosti.⁵⁹

4.1. Izričita prorogacija

Sporazum o nadležnosti mora biti u pisanom obliku, no nije nužno da obje stranke potpišu istu ispravu, ali važno je da obje stranke daju pristanak uz sadržaj sporazuma. Znači da stranke moraju pristati na odredbu o izboru suda u pisanom obliku te je forma ispunjena razmjenom pisanih isprava ili usmenih sporazuma potvrđenih u pisanom obliku, tj. pisanom potvrdom. Slijedom navedenog, sporazum o prorogaciji nadležnosti može biti načinjen i

razmjenom pisanih očitovanja volje.⁶⁰

Odredba čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012 propisuje pretpostavke za formalnu valjanost sporazuma o prorogiranoj nadležnosti. Prema tome, da bi sporazum bio formalno valjan, mora biti sklopljen ili u pisanom obliku ili usmenim sporazumom koji je potvrđen u pisanom obliku, a ukoliko stranke imaju ustaljenu međusobnu praksu, tada mora biti sklopljen u obliku sukladnom toj praksi. Međutim, ako se radi o sporovima vezanim uz međunarodnu trgovinu, sporazum o nadležnosti mora biti u obliku sukladnom običajima koji su poznati strankama ili bi im morali biti poznati, a radi se o običajima koji su općepoznati u međunarodnoj trgovini i stranke ih redovito poštuju u takvoj vrsti trgovine. Prema tome, navedenom Uredbom 1215/2012 traži se omekšana pisana forma za valjanost sporazuma o nadležnosti, čija je svrha osigurati da sporazum između stranaka bude zaista postignut.⁶¹

Sud EU ima bogatu sudsku praksu vezanu uz formalnu valjanost sporazuma o nadležnosti, a sve kako bi se nedvojbeno moglo utvrditi da su stranke suglasne s izborom suda koji će biti nadležan za njihov predmet spora. Tako je Sud EU u predmetu *Transporti Castellet*⁶² odredio da za pisani oblik sporazuma nije dovoljno da se prorogacijska klauzula nalazi u općim uvjetima poslovanja otisnutim na poledini ugovora ako je glavni ugovor potpisan s prednje strane. Da bi sporazum o prorogaciji bio valjan u pogledu oblika kada se prorogacijska klauzula nalazi u općim uvjetima poslovanja, glavni ugovor mora sadržavati izričitu uputu na primjenu općih uvjeta poslovanja, a u nekim će se slučajevima morati tražiti da već i sama uputa na primjenu općih uvjeta poslovanja sadrži podatak o tome da se u općim uvjetima nalazi prorogacijska klauzula. Prema navedenom, kako bi klauzula o prorogaciji sadržana u općim uvjetima poslovanja bila valjana i mogla se primjenjivati, klauzula doista mora biti dostupna drugoj ugovornoj stranci, odnosno druga ugovorna stranka doista mora imati mogućnost saznati za prorogacijsku klauzulu.⁶³

Takoder se prema Uredbi 1215/2012 svaki oblik komunikacije elektroničkim putem, a koji omogućuje trajni zapis, smatra pisanim oblikom.⁶⁴ Slijedom toga, komunikacija elektroničkom poštom koja se može trajno pohraniti smatrat će se pisanim oblikom za potrebe sklapanja valjanog sporazuma o prorogaciji.⁶⁵

55 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 52.

56 Čl. 2. Uredbe Rim I.

57 D. Babić, D. Zgrabljic Rotar, „Reforma kolizijskih pravila za ugovorne obaveze u pravu Europske unije“, *Međunarodno privatno pravo*, Hrvatska pravna revija, 2010., str. 56.

58 D. Zgrabljic Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

59 V. Lovrić, *Loc. cit.* (bilj. 33).

60 D. Zgrabljic Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

61 D. Šago, N. Mišić Radanović, *Op. cit.* (bilj. 22), str. 1062.

62 Presuda Suda EU C-159/97 od 16. ožujka 1999. *Transporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v. Hugo Trumpy SpA*. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=4491&pageId=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7178690> (pristupljeno 15. svibnja 2021.).

63 D. Šago, N. Mišić Radanović, *Op. cit.* (bilj. 22), str. 1064.

64 Čl. 25. st. 2. Uredbe 1215/2012.

65 D. Zgrabljic Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

Prema svemu navedenom, u sporovima u kojima je dopuštena prorogacija nadležnosti odlučujući čimbenik za određivanje te nadležnosti jest suglasnost volje stranaka.⁶⁶ Sporazum među strankama mora doista biti postignut, a što se osigurava upravo formalnim pravilima o valjanosti sporazuma o prorogaciji nadležnosti.⁶⁷ Stoga je svrha formalnih pravila koja moraju biti ispunjena za valjanost prorogacije nadležnosti osiguranje sporazumnog očitovanja volje stranaka. Pravila propisana Uredbom 1215/2012 o obliku sporazuma o izboru suda trebaju se tumačiti autonomno te se na njihovu primjenu ne smiju primjenjivati nacionalna zakonodavstva.⁶⁸ Ako prema Uredbi 1215/2012 propisani zahtjevi za valjanost oblika sporazuma nisu ispunjeni, tada je sporazum o nadležnosti nevaljan i ne može se primijeniti, tj. tuženik se može pozvati na nevaljanost sporazuma o nadležnosti, o čemu odlučuje sud pred kojim je postupak pokrenut.⁶⁹ Sud koji je započeo postupak ispitat će jesu li formalni zahtjevi ispunjeni u skladu s odredbama Uredbe 1215/2012 i tumačenjem sudske prakse Suda EU.⁷⁰ Ako sporazum nije valjan, nadležnost suda odredit će se prema pravilima o općoj ili posebnoj nadležnosti propisanim Uredbom 1215/2012.

4.2. Prešutna prorogacija

Ukoliko tužitelj pokrene postupak pred sudom države članice koji nije nadležan prema sporazumu o prorogaciji ili pravilima Uredbe 1215/2012, taj sud ipak može postati nadležan ako se tuženik bez prigovora upusti u postupak. Odredba čl. 26. Uredbe 1215/2012 određuje da, uz nadležnosti koje proizlaze iz dugih odredaba te uredbe, može biti nadležan i sud države članice pred kojim se tuženik upustio u postupak. Međutim, navedeno pravilo ne vrijedi ukoliko se tuženik upustio u postupak samo kako bi osporavao nadležnost ili ako je prema čl. 24. Uredbe 1215/2012 isključivo nadležan drugi sud. Stoga, ako se tuženik ne protivi nadležnosti suda pred kojim je tužitelj pokrenuo postupak, smatra se da su stranke sklopile prešutni sporazum o nadležnosti.⁷¹ Na taj način stranke mogu prešutno promijeniti i ranije sklopljeni sporazum o nadležnosti. Međutim, ako se tuženik koji je tužen pred sudom države u kojoj nema domicil, a ima domicil u drugoj državi članici, ne upusti u

postupak, sud se *ex officio* proglašava nenadležnim, osim ako njegova nadležnost ne proizlazi iz odredaba Uredbe 1215/2012.⁷²

Prorogatio tacita ne može se primijeniti ukoliko se prema odredbi čl. 24. Uredbe 1215/2012 radi o predmetima za koje je propisana isključiva nadležnost određenog suda. Sud pred kojim je pokrenut postupak dužan je utvrditi da se ne radi o predmetu spora za koji je propisana isključiva nadležnost prema Uredbi 1215/2012, jer bi se u suprotnom taj sud *ex officio* morao proglasiti nenadležnim.⁷³

Nadalje je odredbom čl. 26. st. 2. Uredbe 1215/2012 propisano da je, ako se radi o tuženiku kao slabijoj stranci prema odjeljcima 3., 4. i 5. Uredbe 1215/2012, sud dužan prije utvrđivanja nadležnosti osigurati da se tuženika obavijesti o pravu osporavanja nadležnosti suda i posljedicama upuštanja ili neupuštanja u postupak. Navedena odredba uvedena je u Uredbu 1215/2012 radi zaštite slabijih stranaka, tj. kako bi se stranke koje su u slabijem pravnom položaju poučile o pravnim posljedicama prešutne prorogacije. Prema odredbama Uredbe 1215/2012 osiguranik, potrošač i radnik posebno se tretiraju kao slabije stranke te ih u pravilu Uredba 1215/2012 svojim odredbama štiti. Međutim, osiguraniku, potrošaču ili radniku kao slabijim strankama dana je mogućnost odstupanja od odredaba Uredbe 1215/2012, i to sklapanjem sporazuma koji eventualno za njih kao slabije stranke može imati negativne posljedice.⁷⁴ Radi zaštite slabije stranke Uredba 1215/2012 kod *submissio* određuje da je tuženika koji je u položaju slabije stranke, tj. potrošača, osiguranika ili radnika prilikom uručivanja tužbe potrebno poučiti o pravnim posljedicama upuštanja u meritum rasprave te o njegovu pravu osporavanja nadležnosti.⁷⁵ Uredbom 1215/2012 nije određeno na koji je način potrebno tuženika kao slabiju stranku obavijestiti o njegovim pravima na temelju čl. 26. st. 2. Uredbe 1215/2012 te je stoga Europska sudačka mreža pripremila neobvezujući tekst, čije se korištenje preporuča sudovima prilikom uručivanja tužbe tuženiku.⁷⁶ Međutim, doći će do prešutne

72 Čl. 28. st. 1. Uredbe 1215/2012.

73 Čl. 27. Uredbe 1215/2012.

74 Čl. 15., 19. i 23. Uredbe 1215/2021.

75 J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35.), str. 202.

76 „You are being sued before the court of a Member State of the European Union under Regulation 1215/2012. Under Article 26 of this Regulation the court before which a defendant enters an appearance shall – in principle – have jurisdiction even if jurisdiction cannot be derived from other provisions of the Regulation. This rule, however, does not apply where appearance was entered to contest jurisdiction. If you are certain that the court has no jurisdiction under the other provisions of the Regulation, you need not respond to the lawsuit in any way. If you have doubts about the issue of jurisdiction, it is advisable that you challenge jurisdiction of the court prior to entering into the subject-matter of the lawsuit.” European Judicial Network in Civil and Commercial Matters. file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/art_26_brussels_1_standard_text_EU_en.pdf (pristupljeno 28. svibnja 2021.).

66 M. Dika, *Op. cit.* (bilj. 36), str. 213.

67 Presuda Suda Eu C-24/76 od 14. prosinca 1976. Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. v Rūwa Polstereimaschinen GmbH.

<https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89370&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2412295> (pristupljeno 15. lipnja 2021.).

68 M. Dika, *Loc. cit.* (bilj. 67).

69 A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, *Op. cit.* (bilj. 10), str. 11.

70 *Ibid.*

71 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 8.), str. 283.

prorogacije ukoliko se tuženik kao slabija stranka upusti u meritum rasprave nakon što je bio obaviješten, odnosno poučen o svojim pravima.

V. OGRANIČENJE AUTONOMIJE STRANAKA

Sporazum o nadležnosti nije dopušten ako se radi o predmetima spora za koje je Uredbom 1215/2012 određena isključiva nadležnost suda određene države članice ili ako stranke ne poštuju ograničenje autonomije s namjenom zaštite slabije stranke u predmetima vezanim uz osiguranje, potrošačke ugovore i ugovore o radu.⁷⁷ Ograničenje autonomije stranaka očituje se i u tome što stranke na temelju Uredbe 1215/2012 ne mogu sporazumom prorogirati nadležnost na sudove trećih država. Iako su noveliranom Uredbom 1215/2012 proširena ujednačena pravila koja se odnose na osobe s domicilom u trećim državama te na priznanje odluka i provođenje postupaka pred sudovima trećih država, još uvijek nije omogućeno strankama sporazumno prorogirati nadležnost na sud treće države.

5.1. Isključiva nadležnost

Sloboda stranaka u izboru sudova ograničena je odredbama o isključivoj nadležnosti sudova država članica na temelju čl. 24. Uredbe 1215/2012. U postupcima koji se odnose na predmete spora za koje je određena isključiva nadležnost određenih sudova država članica stranke ne mogu sklopiti sporazum o prorogaciji nadležnosti. Sudovi država članica imaju isključivu nadležnost neovisno o domicilu stranaka i stranke ne mogu sporazumno odrediti nadležnost drugih sudova u taksativno navedenim predmetima spora na temelju odredbe čl. 24. Uredbe 1215/2012. Domicil stranaka nema nikakvog značaja za nadležnost kada se radi o isključivoj nadležnosti i stoga će u predmetima spora za koje je određena isključiva nadležnost sud države članice biti nadležan iako tuženik ima domicil u trećoj državi. Isključiva je nadležnost Uredbom 1215/2012 propisana za određene predmete spora kada postoje pretpostavke o posebno bliskoj povezanosti predmeta sa sudovima određene države članice te kada postoji posebna potreba za pravnom sigurnošću.⁷⁸

Prema odredbi čl. 24. st. 1. toč. 1. Uredbe 1215/2012, sud države članice gdje se nekretnina nalazi isključivo je nadležan za postupke čiji su predmet spora stvarna prava na nekretninama ili najam ili zakup nekretnina. Iznimka su od navedenog pravila kratkoročni zakup ili najam sklopljen s

fizičkom osobom kao najmoprimcem na vrijeme do 6 uzastopnih mjeseci te je tada nadležan i sud države članice u kojoj tuženik ima domicil pod uvjetom da i najmoprimac i najmodavac imaju domicil u istoj državi članici. Isključiva nadležnost također je određena kada je predmet spora valjanost osnivanja, ništetnost ili prestanak trgovačkog društva ili druge pravne osobe te valjanost odluka njihovih tijela. U navedenim su predmetima isključivo nadležni sudovi države članice u kojoj trgovačko društvo ili pravna osoba ima svoje sjedište, s time da sud utvrđuje gdje se nalazi sjedište prema pravilima svog međunarodnog privatnog prava.⁷⁹

Također, zbog bliske veze predmeta spora s određenom državom propisana je isključiva nadležnost sudova države članice u kojoj se nalazi registar za postupke čiji je predmet spora utvrđivanje valjanosti upisa u javni registar, kao što je sudski registar ili zemljišna knjiga.

Isključiva nadležnost propisana je i u predmetima spora koji se tiču industrijskog vlasništva. Za postupke koji se odnose na pitanje registracije ili valjanosti patenta, žiga, dizajna ili drugih sličnih prava isključivo je nadležan sud države članice u kojoj je podnesen zahtjev za deponiranje ili registraciju ili u kojoj su deponiranje ili registracija izvršeni.⁸⁰ Također je čl. 24. st. 1. toč. 5. propisana i isključiva nadležnost u postupcima koji se odnose na ovru sudskih odluka te su nadležni sudovi države članice u kojoj je sudska odluka izvršena ili bi trebala biti izvršena.

Prema tome, bez obzira na postojanje sporazuma o nadležnosti među strankama, sud države članice pred kojim je pokrenut postupak po službenoj će se dužnosti proglasiti nenadležnim ako je za predmet spora prema odredbama čl. 24. Uredbe 1215/2012 isključivo nadležan sud druge države članice.⁸¹

5.2. Predmeti u kojima se štiti slabija stranka

Uredbom 1215/2012 za postupke u predmetima spora koji se odnose na osiguranje, potrošačke ugovore i pojedinačne ugovore o radu propisana su posebna pravila, odnosno posebna nadležnost radi zaštite slabije stranke. Navedena posebna pravila propisana su kako bi slabijoj stranci bio dostupan prikladniji sud, jer se smatra da je slabijoj stranci potrebna posebna zaštita.⁸² Zbog navedenoga stranke mogu sklapati sporazume o prorogaciji nadležnosti samo prema posebnim pravilima određenim u Uredbi 1215/2012. Sa slabijim strankama, i to osiguranikom, potrošačem ili radnikom, moguće je sklopiti sporazum o nadležnosti samo

⁷⁷ J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35), str. 197.

⁷⁸ Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji, Vodič za djelatnike, *Op. cit.* (bilj. 34), str. 17.

⁷⁹ Čl. 24. st. 1. točka 2. Uredbe 1215/2012.

⁸⁰ Čl. 24. st. 1. točka 4. Uredbe 1215/2012.

⁸¹ Čl. 27. Uredbe 1215/2012.

⁸² Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 1072.

nakon što je spor nastao, a prije toga jedino ako se time ne dovodi u nepovoljniji položaj slabija stranka, odnosno ako se time ne bi smanjila zaštita slabije stranke.⁸³ Tako u sporovima vezanim uz osiguranje i potrošačke ugovore radi zaštite slabije stranke odredbe Uredbe 1215/2012 dopuštaju sklapanje sporazuma o nadležnosti sudova države članice u kojoj u vrijeme sklapanja sporazuma obje stranke imaju domicil ili uobičajeno boravište, a sve kako bi se time suprotnoj stranci osigurala predvidivost za slučaj da osiguranik ili potrošač nakon sklapanja ugovora, a prije podizanja tužbe, preseli u drugu državu.⁸⁴

5.3. Prorogacija nadležnosti i treće države

U građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom često postoji veza predmeta spora ili stranaka s trećom državom te je stoga neizostavno pitanje nadležnosti sudova trećih država. Iako su noveliranom Uredbom 1215/2012 uređena neka pitanja vezana uz postupke koji se provode pred sudovima treće države⁸⁵, pitanje prorogacije nadležnosti na sud treće države izostavljeno je iz uredbe te se na pitanje sporazumnog izbora sudova treće države i nadalje primjenjuju nacionalna pravila o sukobu zakona svake države članice. Pravila koja se odnose na nadležnost, priznavanje i izvršavanje sudskih odluka trećih država u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom ubuduće će imati sve značajniju ulogu za države članice Europske unije zbog Brexita, odnosno izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz članstva Europske unije, jer je ono time dobilo status treće države.

Budući da se opća nadležnost temelji na domicilu tuženika, dolazi do situacije da primjena Uredbe 1215/2012 ovisi o procesnim ulogama stranaka, tj. je li osoba u ulozi tuženika ili tužitelja.⁸⁶ Odredbe Uredbe 1215/2012 primjenjuju se samo na tuženike koji imaju prebivalište na području država članica Europske unije, dok se na tuženike koji imaju prebivalište u trećim državama primjenjuju nacionalna pravila o sukobu zakona svake pojedinačne države članice Europske unije. Iznimke se nalaze u propisima Uredbe 1215/2012 koji se odnose na zaštitu slabije stranke, pa tako u potrošačkim i radnopravnim sporovima potrošač ili radnik može podići tužbu u državi članici Europske unije iako tuženik ima domicil u trećoj državi.⁸⁷ Također, u

sporovima za koje je prema Uredbi 1215/2012 određena isključiva nadležnost sudova države članice, postupak se provodi pred isključivo nadležnim sudom neovisno o domicilu tuženika. Odredbom čl. 25. Uredbe 1215/2012 određeno je da stranke mogu, bez obzira na to gdje imaju domicil, u državi članici ili trećoj državi sporazumno prorogirati nadležnost na sudove države članice. Međutim, ujednačenim pravilima o nadležnosti sadržanim u Uredbi 1215/2012 strankama nije omogućeno sporazumno izabrati nadležnost suda treće države te time pitanje prorogacije na sudove treće države potpada pod nacionalno međunarodno privatno pravo država članica.⁸⁸

Trebalo bi se razmotriti pitanje u kojim je situacijama potrebno osigurati pristup sudovima država članica bez obzira na postupke koji se provode u trećim državama te u kojim situacijama i pod kojim uvjetima može biti prikladno dopustiti sudovima država članica da se proglase nenadležnima u korist sudova trećih država.⁸⁹ Navedeno bi eventualno bilo moguće u slučajevima kada stranke zaključe sporazum o prorogaciji u korist suda treće države, kada predmet spora spada u isključivu nadležnost sudova treće države ili kada je paralelni postupak već pokrenut u trećoj državi. Prema stavu nekih pravnih stručnjaka, navedena pitanja trebala bi biti riješena sudskom praksom Suda EU.⁹⁰ Neovisno o tome što će otvorena pitanja vezana uz nadležnost sudova trećih država s vremenom riješiti sudska praksa Suda EU, bilo bi svrsishodnije da je navedeno uređeno odredbama Uredbe 1215/2012. Međutim, bilo bi teško odrediti ujednačena pravila na razini Europske unije koja bi se odnosila na određene predmete spora za koje bi se nadležnost odredila u korist sudova trećih država.⁹¹

Postoji i mogućnost prihvata anglosaksonske doktrine *forum non conveniens* prema kojoj bi sudovi država članica mogli odbiti nadležnost u korist sudova trećih država, koji su dostupni strankama, ako bi nadležnost tih sudova trećih država bila prikladnija prema okolnostima slučaja. U skladu s

83 J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35), str. 197.

84 *Ibid.*

85 Vidi članak 33. i 34. Uredbe 1215/2012 vezano uz pitanje liti-spendencije i povezane postupke koji se usporedno provode pred sudom treće države. Pod određenim će uvjetima sud države članice zastati s postupkom ako se pred sudom treće države istovremeno provodi postupak u istom predmetu spora među istim strankama.

86 J. Weber, *Op. cit.* (bilj. 16), str. 625.

87 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 49.

88 Presuda Suda EU C-387/98 od 9. studenog 2000., Coreck Mari-time GmbH v Handelsveem BV i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=45789&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=16827338> (pristupljeno 22. lipnja 2021.).

89 Green Paper on the review of Council Regulation (EC) no 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters /^{*} COM/2009/0175 final */ točka 2. stavak 5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52009DC0175> (pristupljeno 1. lipnja 2021.).

90 Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, „Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States”, Study JLS/C4/2005/03, Final Version September 2007., Institut für ausländisches und internationales privat und wirtschaftsrecht, točka 388.

http://courtesa.eu/wp-content/uploads/2019/03/study_application_brussels_1_en.pdf (pristupljeno 20. lipnja 2021.).

91 T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str.248.

navedenom doktrinom, sud se može proglasiti ne-nadležnim iako bi prema valjanom propisima ili valjanom sporazumu o prorogaciji bio nadležan, ako prema svojoj diskrecijskoj ocjeni, uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti, utvrdi da je primjerenije da o sporu odlučuje drugi sud, dok se kontinentalni pravni sustavi koji su podloga Uredbi 1215/2012 temelje na predvidljivosti pravila o međunarodnoj nadležnosti, odnosno detaljno propisanim apstraktnim pravilima kojima se naprimjer štite slabije stranke ili ograničava prorogacija nadležnosti ako postoji isključiva nadležnost sudova.⁹² U sudskoj praksi Suda EU predmet *Owusu*⁹³ odnosi se na pravo na zabranu primjene pravila *forum non conveniens* u slučajevima kada bi se mogla primijeniti bilo koja odredba Uredbe 44/2001, prema kojoj bi sud države članice bio nadležan za predmet spora. Time je Sud EU nastojao osigurati primjenu ujednačenih pravila o nadležnosti uređenih uredbom čak i ako bi postojala isključiva nadležnost suda treće države, a sve zbog protekcionističkog stava Suda EU prema domicilu tuženog kao temelju za opću nadležnost države članice neovisno o bližoj vezi s trećom državom. Stav Suda EU polazi od cilja osiguranja što lakše obrane tuženika.⁹⁴

Neovisno o navedenom, ne može se spriječiti pokretanje i vođenje paralelnih postupaka pred sudovima trećih država, što u istom predmetu spora i između istih stranaka može dovesti do proturječnih odluka u različitim državama.⁹⁵ Postavlja se pitanje hoće li sudovi država članica priznati sporazume o prorogaciji na sudove trećih država i u kojim predmetima. Iz Izvješća Nuytsa⁹⁶ proizlazi da sudovi država članica u načelu poštuju i provode sporazume o prorogaciji nadležnosti sudova kojima stranke određuju kao nadležne sudove trećih država. Navedeno se temelji na odredbama međunarodnog privatnog prava država članica i na načelu autonomije stranaka, a u ugovornom pravu na načelu *pacta sunt servanda*.⁹⁷ Slijedom toga, autonomija stranaka u pitanjima prorogacije nadležnosti na sudove trećih država može se

smatrati općim načelom prihvaćenim u procesnim zakonima država članica, iako države članice imaju različita pravila prema kojima priznaju i provode sporazume o prorogaciji.⁹⁸

Poštujući načelo autonomije stranaka, odredbe međunarodnog privatnog prava Republike Hrvatske omogućuju sklapanje sporazuma o prorogaciji nadležnosti kojim stranke za predmet spora određuju nadležnost suda treće države.⁹⁹ Stranke mogu sporazumno izabrati sud treće države pod uvjetom da za predmet spora nije propisana isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske ili neke druge države članice Europske unije. U ostalome se na navedeni sporazum *mutatis mutandis* primjenjuju odredbe odjeljka 7. Uredbe 1215/2012. Prema navedenom, sporazum kojim se prorogira sud treće države, da bi bio valjan, mora biti sklopljen u omekšanoj pisanoj formi koju zahtijeva Uredba 1215/2012.¹⁰⁰ Za materijalnu valjanost sporazuma prema odredbi čl. 25. Uredbe 1215/2012 trebalo bi se primjenjivati pravo prorogiranog suda treće države. Primjenjujući *mutatis mutandis* odredbu Uredbe 1215/2012 o prorogaciji nadležnosti, valjanost prorogacijske klauzule koja se nalazi unutar glavnog ugovora procjenjivala bi se odvojeno od glavnog ugovora, jer se prorogacijska klauzula smatra nezavisnom od ostalih dijelova glavnog ugovora.

VI. JAVNI BILJEŽNICI I PRIMJENA UREDBE 1215/2012

Prema odluci Suda EU u predmetu Pula parking¹⁰¹ i sličnim predmetima javni se bilježnici, u postupcima kada donose rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u ovršnim predmetima s prekograničnim elementom, ne smatraju „sudom“ te se stoga javnobilježnička rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ne mogu izvršiti u drugim državama članicama. Budući da Hrvatska nije sudjelovala u pregovorima o izmjeni Uredbe 44/2012 koja je prethodila Uredbi 1215/2012, jer u fazi pregovora o izmjenama Uredbe još nije bila članica EU, nije ni mogla predložiti da se javne bilježnike izjednači sa sudom u smislu primjene Uredbe 1215/2012, kao što je to zatražila Mađarska za svoje javne bilježnike koji provode platne naloge. Zbog navedenog se u čl. 3 Uredbe 1215/2012 mađarski javni bilježnici, u mjeri u kojoj imaju nadležnost postupati u predmetima iz područja primjene

92 M. Dogauchi, T. C. Hartley, „Preliminary draft Convention on exclusive choice of court agreements“, 2004., točka 98. http://www.cptech.org/ecom/jurisdiction/jdgm_pd26e.pdf (pristupljeno 22. lipnja 2021.).

93 Presuda Suda EU C-281/02 od 1. ožujka 2005., Andrew Owusu v N. B. Jackson („Villa Holidays Bal-Inn Villas“) i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=55027&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=3495047> (pristupljeno 12. lipnja 2021.).

94 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 48–49.

95 *Ibid.*

96 A. Nuyts, Study on Residual Jurisdiction, (Review of the Member States' Rules concerning the “Residual Jurisdiction” of their courts in Civil and Commercial Matters pursuant to the Brussels I and II Regulations), General Report (final version dated 3 september 2007.), točka 96, str. 73.

https://gavclaw.files.wordpress.com/2020/05/arnaud-nuyts-study-residual-jurisdiction_en.pdf (pristupljeno 21. lipnja 2021.).

97 *Ibid.*

98 *Ibid.*

99 Čl. 46. st. 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu.

100 *Amplisu supra* – Formalna valjanost sporazuma o prorogaciji.

101 Presuda Suda EU C551/15 od 9. ožujka 2017. Pula Parking d.o.o. protiv Svena Klaus Tederahna. <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-551/15&language=HR> (pristupljeno 14. Studenog 2021.). Vidi i ostale presude Suda EU: C-484/15, C-657/18, C-234/19, C-267/19, C-307/19, C-323/19.

te uredbe, smatraju sudom u skraćenom postupku u vezi s platnim nalozima. Međutim, hrvatski javni bilježnici nisu obuhvaćeni navedenom odredbom Uredbe 1215/2012 te se stoga ne mogu smatrati „sudom“ u smislu Uredbe 1215/2012.¹⁰² Također, Sud EU smatrao je da prilikom postupanja javnih bilježnika kod izdavanja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave nisu bili ispunjeni minimalni standardi koje traži Uredba 1215/2012 za priznanje i ovrhu stranih odluka, a što je izmjenama i dopunama Ovršnog zakona¹⁰³ korigirano.

Međutim, sve navedeno ne isključuje javne bilježnike u primjeni odredaba Uredbe 1215/2012 u ostalim nadležnostima i poslovima iz polja primjene Uredbe 1215/2012. Stoga je potrebno razlikovati poslove koje javni bilježnici mogu poduzimati u okviru primjene Uredbe 1215/2012 i donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, a koji je posao zasad isključen iz primjene Uredbe, iako bi se prema mome mišljenju i u dijelu donošenja rješenja na temelju vjerodostojne isprave status javnih bilježnika u Uredbi trebao promijeniti, osobito iz razloga što su izmjenama i dopunama Ovršnog zakona javni bilježnici u postupku određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave postali povjerenici suda. Stoga se predlaže da se prilikom sljedeće revizije Uredbe 1215/2012 zatraži da se i hrvatske javne bilježnike, iako se kao povjerenici suda automatizmom smatraju „sudom“, ipak uvrsti u čl. 3. Uredbe te ih se time izričito izjednači sa „sudom“ u ovršnim postupcima.

U svakom slučaju, javni bilježnici imaju iznimnu važnost u osiguranju visokog standarda pravne sigurnosti prilikom sastavljanja javnobilježničkih isprava o pravnim poslovima s prekograničnim elementom.

6.1. Sporazum o prorogaciji u obliku javnobilježničkog akta

Sporazum o nadležnosti suda može u obliku prorogacijske klauzule biti sadržan u ugovoru kojim se uređuje bit pravnog odnosa među strankama, a može biti i samostalan sporazum sadržan u posebnoj ispravi odvojenoj od glavnog ugovora. Javni bilježnici na temelju čl. 2 Zakona o javnom bilježništvu¹⁰⁴ (dalje ZJB) mogu sastavljati i izdavati isprave o svim vrstama pravnih poslova u obliku javnobilježničkog akta.¹⁰⁵ Zbog toga javni bilježnici mogu sastaviti samostalnu ispravu o prorogaciji nadležnosti suda ili inkorporirati prorogacijsku klauzulu u glavni ugovor. Uredbom 1215/2012

propisana je omekšana pisana forma za valjanost sporazuma o prorogaciji nadležnosti suda, jer uz pisani oblik sporazum može biti postignut i usmeno, uz naknadnu pisanu potvrdu. Komunikacija elektroničkim putem koja omogućuje trajni zapis smatra se pisanim oblikom te iz svega navedenog možemo zaključiti da je u svakom slučaju za valjanost sporazuma o izboru suda prema Uredbi 1215/2012 potrebno pisano očitovanje volje stranaka. Stoga se sporazum o prorogaciji može sastaviti i u obliku javnobilježničkog akta.

Javnobilježnički akt je oblik u kojem se sklapaju pravni poslovi. Za valjanost javnobilježničkog akta vrijede najstroža sadržajna i formalna pravila te stoga svi pravni poslovi za koje su propisani blaži formalni zahtjevi mogu biti sastavljeni u obliku javnobilježničkog akta. Javnobilježnički akt, osim sudionika u pravnom poslu, načina utvrđivanja njihovih istovjetnosti i njihovih vlastoručnih potpisa, mora sadržavati potpuni sadržaj pravnog posla, a osobito to da je isprava pročitana i protumačena sudionicima te da su ju sudionici odobrili.¹⁰⁶ Javnobilježnički akt ima snagu javne isprave ukoliko su prilikom sastavljanja i izdavanja ispunjene sve bitne formalnosti propisane odredbama ZJB-a.¹⁰⁷ Pretpostavka istinitosti javne isprave proizlazi također iz činjenice da sadržaj javnobilježničkog akta odgovara stvarnoj i ozbiljnoj volji stranaka, odnosno da stranke žele taj pravni posao, u što se javni bilježnik uvjerio prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta. Javnobilježnički akt kao javna isprava dokazuje da su stranke pred javnim bilježnikom izjavile suglasnost volja za sklapanje pravnog posla. Prema tome, javni bilježnik prije sastavljanja javnobilježničkog akta treba poučiti stranke o pravnim posljedicama namjeravanog pravnog posla, pomaći strankama da slobodno i stvarno obliku izjavu volje te istovremeno spriječiti nastanak mana volja i nesporazuma. Tako će javni bilježnik upozoriti stranke na moguće rizike u poduzimanju određenog pravnog posla i svakako nastojati da se u javnobilježnički akt ne unose nejasne ili dvosmislene izjave zbog kojih bi potencijalno mogao nastati spor.¹⁰⁸ Na temelju izjava sudionika javni će bilježnik zapisati njihovu volju pravnim jezikom, odnosno jasno će i određeno sastaviti javnobilježnički akt koji će sudionicima pročitati te postavljanjem neposrednih pitanja utvrditi odgovara li sadržaj isprave stvarnoj volji stranaka.¹⁰⁹

Prije sastavljanja javnobilježničkog akta javni će bilježnik strankama na razumljiv način opisati sadržaj i pravne posljedice namjeravanog pravnog posla, upozoriti na moguće ostale okolnosti u vezi

102 K. Turkalj, „Položaj javnih bilježnika u ovršnom postupku nakon relevantnih odluka Suda Europske unije“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 121.

103 Ovršni zakon, NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20.

104 Zakon o javnom bilježništvu NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16.

105 Čl. 3. st. 1. ZJB-a.

106 Čl. 69. ZJB-a.

107 Čl. 3. st. 2. ZJB-a.

108 Čl. 58. ZJB-a.

109 Čl. 57. ZJB-a.

s namjeravanim pravnim poslom, osim ako se radi o podacima koje je javni bilježnik dužan čuvati kao tajnu na temelju čl. 37. ZJB-a, a svakako će stranke odvrćati od nejasnih, nerazumljivih i dvosmislenih izjava koje bi bile pravno nevaljane ili bi se mogle pobijati. Javni bilježnik nije dužan u javnobilježnički akt unijeti sve pouke i pojašnjenja koja je dao strankama. Međutim, javni će bilježnik nejasne, nerazgovijetne ili dvosmislene izjave unijeti u javnobilježnički akt samo uz izričitu napomenu u javnobilježničkom aktu da je strankama dao pouke i upozorio ih na pravne posljedice nejasnih, nerazgovijetnih ili dvosmislenih izjava koje bi mogle dovesti do spora ili su nevaljane ili nemaju namjeravani učinak, a stranke izričito, unatoč upozorenju, ostaju kod tih izjava. Time se javni bilježnik oslobada odgovornosti za pravne posljedice koje bi eventualno mogle nastati na temelju takvih odredaba na koje je upozorio na temelju čl. 58. ZJB-a, a stranke su izričito ustrajale na njihovu unosu u javnobilježnički akt.

Prema navedenom, javni bilježnik trebao bi stranke prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta o pravnim poslovima s prekograničnim elementom poučiti o pravu na izbor mjerodavnog prava za sadržaj pravnog posla na temelju Uredbe Rim I i mogućnosti izbora nadležnog suda prema odredbama Uredbe 1215/2012. Ukoliko stranke same ne odrede mjerodavno pravo za njihov pravni odnos, primjenjivat će se opće ili posebne odredbe Uredbe. Uputnije je poučiti stranke o mogućnosti da same kreiraju koje će se pravo primjenjivati i koji će sud odlučivati o eventualno nastalom sporu iz dotičnog pravnog posla, jer su pravne posljedice primjene stranog prava na pravni posao i nadležnost stranih sudova dalekosežni i potencijalno rizični. Istovremeno je bitno naglasiti da javni bilježnici kao osobe od javnog povjerenja prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta ne nastupaju u interesu jedne stranke, već u interesu svih ugovornih stranaka te time osiguravaju preventivnu pravnu sigurnost u pravnim odnosima.¹¹⁰

6.2. Ovršnost javnobilježničkog akta

Već u fazi sklapanja pravnog posla vjerovnik i dužnik mogu urediti svoj pravni odnos za slučaj da dužnik dobrovoljno ne ispuni dospjelu obvezu te time izbjeći dugotrajno vođenje sudskog postupka zbog nastanka spora. Stranke se mogu u obliku javnobilježničkog akta sporazumjeti da će za slučaj neispunjenja dospjele obveze od strane dužnika vjerovnik moći provesti neposrednu prisilnu ovrhu na imovini dužnika. Prema tome, ovršnost javnobilježničkog akta temelji se na sporazumu

110 H. Hobljaj, „Javnobilježnički akt s nasljednopravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 81.

stranaka i nespornom potraživanju. Zbog mogućnosti provođenja ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršnog javnobilježničkog akta, što je od iznimne važnosti za postupanje javnih bilježnika, u ovom ću dijelu rada obraditi odredbe poglavlja III Uredbe 1215/2012 u odnosu na javnobilježnički akt.¹¹¹

Ovršnost javnobilježničkog akta u Hrvatskoj uređena je odredbama Ovršnog zakona i ZJB-a. Prema odredbama čl. 23. Ovršnog zakona, ovršnom ispravom smatra se ovršna javnobilježnička odluka i ovršna javnobilježnička isprava. Međutim, potrebno je razlikovati navedene ovršne isprave sa stajališta primjene Uredbe 1215/2012. Ovršnom javnobilježničkom odlukom smatra se javnobilježničko rješenje o ovrši na temelju vjerodostojne isprave koje u pravilu postaje ovršno kada postane pravomoćno i kad istekne paricijski rok koji je u njoj utvrđen.¹¹² Budući da se javni bilježnik prema odredbama Uredbe 1215/2012 za sada ne smatra „sudom“, na navedena javnobilježnička rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave neće se primjenjivati Uredba 1215/2012, no nema zapreke da se Uredba 1215/2012 primjenjuje na ovršne javnobilježničke isprave. Prema odredbama Ovršnog zakona, ovršnom se ispravom također smatra javnobilježnička isprava koja prema odredbama čl. 54. i 59. ZJB-a može biti javnobilježnički akt i solemnizirana privatna isprava.¹¹³ Odredbe ZJB-a i Ovršnog zakona koje se primjenjuju na ovršni javnobilježnički akt u većoj se mjeri *mutatis mutandis* primjenjuju i na solemnizirane privatne isprave.¹¹⁴

Na temelju čl. 3. ZJB-a javnobilježnički akt može biti ovršna isprava pod uvjetima određenim istim zakonom. Javnobilježnički akt ovršan je ako je aktom određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i ako sadrži izričitu izjavu obveznika da se po dospelosti može provesti neposredna prisilna ovrha radi ostvarenja dužne činidbe na temelju tog javnobilježničkog akta.¹¹⁵ Ovršnim zakonom određeno je da je ovršna isprava podobna za ovrhu ako ovršna isprava sadrži tko su vjerovnik i dužnik te što je predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja obveze.¹¹⁶ Ako se u obliku jav-

111 Za provedbu ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršnih javnobilježničkih akata također se može koristiti i Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog ovršnog naslova za nesporne tražbine, Sl. L. 143, 30. 4. 2004., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 003, str. 172–196. i odredbe Četvrtog dijela Ovršnog zakona. Izbor primjene Uredbe 1215/2012 ili Uredbe 805/2004 ovisi o ovrhovoditelju i polju primjene navedenih Uredbi.

112 M. Dika, „Ovršni zakon IV. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje“, Narodne Novine, 2017., str. 51.

113 *Ibid.*, str. 46.

114 Čl. 59. ZJB-a.

115 H. Hobljaj, „Razvod braka i ostale nadležnosti javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj prema novom Obiteljskom zakoniku“, Javni bilježnik, br. 46., 2019., str. 31.

116 Čl. 29. Ovršnog zakona.

nobilježničkog akta sklopi dvostranoobvezni pravni posao u kojem su stranke istovremeno vjerovnik i dužnik, tada obje ugovorne stranke mogu izjaviti suglasnost s neposrednom prisilnom ovrhom. Vjerovnik u slučaju dužnikova neispunjenja obveze o dospelosti na temelju tako sklopljenog javnobilježničkog akta može podnijeti zahtjev za namirenje svoje tražbine te se u ovršnom postupku u cijelosti namiriti iz imovine dužnika.

Iz navedenih odredaba možemo zaključiti da su određenost obveze, dužnikova izjava kojom je suglasan s time da se provede neposredna prisilna ovrha i dospelost tražbine pretpostavke za ovršnost javnobilježničkog akta. Prema tome, činidba mora biti određena, što znači individualizirana, odnosno točno označena pojedinostima.¹¹⁷ Dužnik može unaprijed dati suglasnost za provedbu izravne prisilne ovrhe samo ako je unaprijed upoznat sa sadržajem i opsegom svoje obveze. Nadalje, mora se raditi o obvezi o kojoj se stranke moraju moći nagoditi, stoga se mora raditi o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati. Dužnik se prilikom sklapanja pravnog posla u obliku javnobilježničkog akta obvezuje da će po dospelosti dobrovoljno ispuniti svoju obvezu i time izjavljuje suglasnost s dobrovoljnim ispunjenjem obveze. Kako bi javnobilježnički akt postao ovršnom ispravom, dužnik mora unaprijed izjaviti suglasnost s neposrednom prisilnom provedbom ovrhe na njegovoj imovini. Daljnja pretpostavka za ovršnost javnobilježničkog akta je dospelost tražbine, što znači da je nastupio trenutak od kada vjerovnik može zahtijevati ispunjenje obveze. Prema odredbama čl. 29. Ovršnog zakona, vrijeme ispunjenja obveze utvrđene u javnobilježničkom aktu podudarati će se s njezinom dospelošću.¹¹⁸ Ukoliko stranke odrede dospelost datumom ili protekom određenog roka od dana sklapanja ugovora, nije potrebno posebno dokazivati dospelost jer se dospelost iskazuje javnobilježničkim aktom i kalendarom.¹¹⁹ Međutim, ako se stranke nisu drukčije dogovorile, a obveza ovisi o uvjetu ili roku koji nije određen kalendarski, javnobilježnički akt bit će ovršan samo ako je javnom ispravom, privatnom ispravom na kojoj je ovjeren potpis ili pravomoćnom sudskom presudom određeno kada je nastupio uvjet ili protekao rok.¹²⁰

Na temelju čl. 101. ZJB-a propisano je da se, u slučaju kada se javnobilježnički akt sastoji od više samostalnih pravnih poslova, na zahtjev tražitelja može umjesto otpravka ili prijepisa izdati samo izvod koji se odnosi na pojedini pravni posao. Me-

đutim, jedino otpravak ili prijepis javnobilježničkog akta može biti ovršna isprava, dok izvod ne može biti ovršna isprava. S time da se uz otpravak ovršnog javnobilježničkog akta moraju priložiti prijepisi priloga tog akta, a i bilješka o ovjeri mora obuhvaćati priloge, jer u suprotnom otpravak javnobilježničkog akta neće biti ovršna isprava.¹²¹ Prilikom donošenja odluke o nadležnostima javnih bilježnika zakonodavac je zasigurno imao u vidu to da su javni bilježnici visokoobrazovani pravni profesionalci koji se kontinuirano educiraju specifičnim i ciljanim edukacijama kako bi mogli stručno obavljati svoju službu i odradivati povjerene im poslove.¹²²

6.3. Ovršnost javne isprave prema Uredbi 1215/2021

Zbog uzajamnog povjerenja u pravosuđe između država članica Briselskom je konvencijom, odnosno Uredbom 44/2001, osmišljen pojednostavljeni način priznanja i ovrhe sudskih odluka i javnih isprava, što je dodatno osnaženo ukidanjem egzekviture noveliranom Uredbom 1215/2012.¹²³ Cilj ukidanja bilo kakvog postupka koji bi prethodio priznanju ili ovrsi sudske odluke ili javne isprave u zamoljenoj državi članici jest sloboda prometa sudskih odluka i javnih isprava. Ukidanjem egzekviture implicira se da je javna isprava koja je ovršna u državi podrijetla ovršiva u zamoljenoj državi bez potrebe da se prethodno provodi poseban postupak utvrđivanja njezine ovršnosti u toj državi.

Javna isprava (vjerodostojna isprava) prema definiciji iz Uredbe 1215/2012 smatra se ispravom koja je formalno sastavljena u državi članici od strane javnog tijela ili drugog tijela ovlaštenog u tu svrhu, kojom je potvrđena vjerodostojnost ne samo potpisa već i sadržaja same isprave.¹²⁴ Umjesto pojma vjerodostojna isprava koji se koristi u službenom prijevodu, na hrvatskom jeziku bilo bi bolje koristiti pojam javna isprava, što proizlazi iz sadržaja i odredbi Uredbe te prijevoda na službene jezike drugih država članica. U tekstu odredbi Uredbe na engleskom jeziku koristi se pojam *authentic instrument*¹²⁵, dok se u službenom tekstu Uredbe na njemačkom jeziku koristi pojam *öffentliche Urkunde*¹²⁶, a što je također slučaj i sa službenim tekstom Uredbe

117 P. Klarić, M. Vedriš. „Gradansko pravo“, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 92.

118 M. Dika, *Op. cit.* (bilj. 113), str. 53.

119 B. Podgoršek. „Izvršljivost notarskega zapisa nempremičninske najemne pogodbe“, Notarski vestnik, br. 12, Ljubljana, 2019., str. 30.

120 Čl. 54. ZJB-a.

121 Čl. 102. ZJB-a.

122 V. Nikolić, H. Hobljaj, M. Grbac, „Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj“, Javni bilježnik, br. 48, 2021., str. 46.

123 I. Medić, „Priznanje i ovrha na području EU – uzajamno povjerenje i zaštita temeljnih ljudskih prava“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 1, 2017., str. 293.

124 Čl. 2. c. Uredbe 1215/2012.

125 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=EN> (pristupljeno 11. studenog 2021.).

126 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=DE> (pristupljeno 11. studenog 2021.).

na slovenskom jeziku (*javna listina*).¹²⁷ Na mrežnim stranicama Pravnog fakulteta u Zagrebu dostupan je prijevod Uredbe 44/2012, koja je prethodila Uredbi 1215/2012, a u kojoj se također koristi termin javna isprava umjesto vjerodostojna isprava i ovrha umjesto izvršenje.¹²⁸ Ukoliko usporedimo prijevode drugih uredbi na hrvatski jezik, kao na primjer Uredbu 650/2012, možemo vidjeti da se ispravno koristi pojam javna isprava, a ne vjerodostojna isprava.

Sukladno odredbi čl. 3. st. 2. ZJB-a, ako su prilikom sastavljanja i izdavanja javnobilježničkog akta ispunjene sve propisane formalnosti, tada se javnobilježnički akt i njegovi otpravci imaju smatrati javnom ispravom.¹²⁹ Kako bi se isprava prema Uredbi 1215/2012 smatrala javnom ispravom, javno tijelo mora potvrditi vjerodostojnost potpisa i sadržaja isprave. Javna isprava jest isprava koju je izdalo javno tijelo poštujući propisane formalnosti i kojom se potvrđuje potpis i sadržaj isprave.¹³⁰ Stoga javnu ispravu može izdati javno tijelo, odnosno javni bilježnik koji potvrđuje ne samo potpis na ispravi već i sadržaj isprave sukladno propisanim formalnostima. Prema navedenom, javna isprava prema Uredbi 1215/2012, između ostalog, predstavlja javnobilježnički akt ili solemniziranu privatnu ispravu sukladno odredbama ZJB-a.

Navedena odredba vrlo je bitna sa stajališta javnih bilježnika jer se, ukoliko javnobilježnički akt o pravnom poslu s prekograničnim elementom sadrži ovršnu klauzulu, tada na taj javnobilježnički akt u slučaju provedbe ovrhe primjenjuju odredbe čl. 58.–60. Uredbe 1215/2012. Prema navedenim odredbama, javnobilježnički akt koji je ovršan u Hrvatskoj ovršan je i u drugim državama članicama bez da se u zamoljenoj državi zahtijeva poseban postupak izdavanja potvrde ovršnosti. Prema tome, samo na javnobilježnički akt ili solemniziranu privatnu ispravu koji su postali ovršni prema nacionalnom pravu, odnosno na temelju kojih se može provesti neposredna prisilna ovrha jer su ispunjene sve pretpostavke za izdavanje potvrde o ovršnosti, mogu se primjenjivati odredbe Uredbe 1215/2012 o izvršenju javne isprave.

Kao primjer možemo navesti Ugovor o kupoprodaji nekretnine u obliku ovršnog javnobilježničkog akta. Javni bilježnik trebao bi prilikom sastavljanja takvog javnobilježničkog akta uzeti u obzir Uredbu Rim I i upozoriti stranke na to da mogu izabra-

ti mjerodavno pravo za svoj ugovor te koje će se pravo primjenjivati ukoliko to ne učine.¹³¹ Također je potrebno uzeti u obzir odredbu Uredbe Rim I kojom je određeno da se na formalnu valjanost ugovora kojim se uređuju stvarna prava na nekretninama primjenjuje pravo države u kojoj se nekretnina nalazi, bez obzira na mjerodavno pravo.¹³² To znači da se za sklapanje ugovora vezanog uz raspolaganje nekretninom moraju poštivati formalnosti propisane pravom države u kojoj se nekretnina nalazi. Uza sve navedeno, stranke moraju biti upućene na primjenu Uredbe 1215/2012 o nadležnosti i na to da će za spor (ako se u konkretnom predmetu radi o nekretnini), ukoliko on nastane, biti isključivo nadležan sud države članice u kojoj se nekretnina nalazi.¹³³ Naravno, radi sigurnosti, javni bilježnik također bi trebao objasniti mogućnost primjene ovršne klauzule sa svim njezinim posljedicama i mogućnošću prekogranične provedbe prema Uredbi 1215/2012.

Kada stranka želi provesti ovrhu na temelju ovršnog javnobilježničkog akta u drugoj (zamoljenoj) državi članici, tada ovrhovoditelj mora nadležnom tijelu u zamoljenoj državi dostaviti primjerak javnobilježničkog akta koji mora sadržavati sve što je potrebno kako bi se utvrdila njegova autentičnost te Potvrdu izdanu na obrascu iz Priloga II Uredbe 1215/2012.¹³⁴ Javni će bilježnik, ako je javnobilježnički akt postao ovršan po nacionalnom pravu, na zahtjev ovrhovoditelja izdati potvrdu o ovršnosti na obrascu koji je Prilog II Uredbe 1215/2012, tj. popuniti će obrazac i predati ga zainteresiranoj stranici koja je tražila izdavanje Potvrde.¹³⁵

Prema navedenom, na temelju izdane Potvrde na obrascu iz Uredbe 1215/2012 i ovršnog javnobilježničkog akta, koji u pravilu moraju biti uredno prevedeni po stalnom sudskom tumaču na službeni jezik zamoljene države članice, ovrhovoditelj može zatražiti u zamoljenoj državi provođenje ovršnog postupka protiv ovršenika. Sam ovršni postupak uređen je pravom zamoljene države članice i provodi se pod istim uvjetima kao i ovršni postupak na temelju ovršne javne isprave načinjene u zamoljenoj državi članici.¹³⁶ To znači da se ovršni postupak provodi prema pravilima zamoljene države članice, i to od strane nadležnog tijela u toj državi članici.

Ovršeniku se u postupku ovrhe mora dostaviti Potvrda izdana na obrascu i javnobilježnički akt. Međutim, ovršenik može tražiti odbijanje provedbe ovrhe na temelju ovršnog javnobilježničkog akta,

127 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=HR> (pristupljeno 11. studenog 2021.).

128 https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/Uredba_Brussels_I_hrv.pdf (pristupljeno 19. Studenog 2021.).

129 Čl. 230. Zakona o parničnom postupku SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19

130 Čl. 2. Uredbe 1215/2012.

131 Čl. 3. i 4. Uredbe Rim I.

132 Čl. 11. st. 5. Uredbe Rim I.

133 Čl. 24. Uredbe 1215/2012.

134 Čl. 42. u vezi s čl. 58. Uredbe 1215/2012.

135 Čl. 60. Uredbe 1215/2012.

136 Čl. 41. u vezi s čl. 58. Uredbe 1215/2012.

odnosno može se odbiti ovrha u zamoljenoj državi članici samo ako je ovrha očigledno suprotna s javnim poretom zamoljene države članice.¹³⁷ Smatra se da postoji očigledna suprotnost s pravom zamoljene države članice ako bi se ovrhom povrijedili minimalni državnopravni zahtjevi zamoljene države.¹³⁸ Očigledna suprotnost s javnim poretom zamoljene države članice postoji ako su učinci primjene stranog prava neprihvatljivi radi zašтите državnih interesa zamoljene države članice, a provedba ovrhe predstavljala bi grubo kršenje osnovnih načela pravnog poretka zamoljene države.¹³⁹

Provedba ovršnog postupka u zamoljenoj državi članici na temelju ovršnog javnobilježničkog akta i Potvrde izdane na obrascu iz Uredbe 1215/2012 od bitnog je značaja za lakše i pouzdanije sklapanje pravnih poslova s prekograničnim elementom između građana država članica. Svakako je bitno prilikom sklapanja pravnih poslova s prekograničnim elementom upozoriti na mogućnost provedbe ovršnog postupka u zamoljenoj državi članici, no prema pravilima zamoljene države članice. Potrebno je istovremeno obratiti pažnju i upozoriti na odredbe i polje primjene Uredbe Rim I kada se sastavlja javnobilježnički akt o pravnim poslovima s prekograničnim elementom. Javni bilježnici svjesni su simultane primjene europskog i hrvatskog prava koje primjenjuju i u obavljanju u okviru drugih nadležnosti, a što je od iznimne važnosti za pravne poslove s prekograničnim elementom na području EU.

6.4. Usporedba potvrde o ovršnosti prema Uredbi 1215/2012 i Uredbi 805/2004

Na ovršne javne isprave o građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom također se može primjenjivati i Uredba 805/2004 koja je implementirana u Ovršni zakon. Budući da se za provedbu ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršne javne isprave može primijeniti i Uredba 1215/2012 i Uredba 805/2004, od ovrhovoditelja ovisi hoće li zatražiti izdavanje Potvrde o ovršnosti na obrascu iz Uredbe 1215/2012 ili izdavanje Europskog ovršnog naslova na temelju Uredbe 805/2004. U fokusu je interesa ovog dijela rada primjena Uredbe 804/2005 s gledišta javnih bilježnika usporedno s primjenom Uredbe 1215/2012.

Uredbom 805/2004 uvedena je mogućnost izdavanja Europskog ovršnog naslova za nesporne novčane tražbine određivanjem minimalnih stan-

darda za slobodan promet sudskih odluka, sudskih nagodbi i javnih isprava.¹⁴⁰ Na temelju čl. 25. Uredbe 805/2004, javne isprave koje su ovršne prema nacionalnom pravu i za koje je izdan Europski ovršni naslov u državi podrijetla ovršive su u zamoljenoj državi bez potrebe provođenja posebnog postupka za proglašenje ovršnosti i bez mogućnosti preispitivanja ovršnosti u toj državi. Budući da su u Ovršni zakon unesene odredbe o izdavanju Europskog ovršnog naslova, nadležnost javnih bilježnika za njegovo izdavanje jasno proizlazi iz nacionalnog zakonodavstva. Prema odredbi čl. 357. Ovršnog zakona, u vezi s čl. 25. st. 1. Uredbe 805/2004, javni su bilježnici za ovršne javnobilježničke isprave o nespornim tražbinama nadležni izdati potvrdu o ovršnosti, tj. Europski ovršni naslov na obrascu iz Priloga III Uredbe 805/2004. Na temelju čl. 2. st. 3. Uredbe 805/2004, mora se raditi o formalno sastavljenoj javnoj ispravi na kojoj je potvrđen potpis i sadržaj isprave, a to su, kao i prema Uredbi 1215/2012, između ostalog, javnobilježnički akt i solemnizirane privatne isprave. Za izdavanje potvrde o ovršnosti, odnosno Europskog ovršnog naslova, nadležan je onaj javni bilježnik koji je ovlašten izdati otpravak isprave. Važno je naglasiti da se u svakom slučaju i prema Uredbi 1215/2012 i Uredbi 805/2004 za izdavanje potvrde o ovršnosti na temelju koje se može provesti ovrha u drugoj državi članici mora raditi o javnoj ispravi koja je ovršna u državi podrijetla, tj. na temelju koje se prema nacionalnom pravu može tražiti ovrha. Međutim, uz navedeno, za izdavanje Europskog ovršnog naslova ovršna javna isprava mora se odnositi na nespornu tražbinu koja se prema čl. 4. st. 2. Uredbe 805/2004 smatra isključivo novčanom tražbinom. Prema tome, Uredba 1215/2012 ima širu primjenu jer se Potvrda ovršnosti za ovršne javne isprave može zatražiti kako za novčane tako i za nenovčane obveze, što je jasno vidljivo i iz obrasca Prilog II, točka 5.2.2. Uredbe 1215/2012. Stoga ovrhovoditelj prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje potvrde o ovršnosti treba imati na umu radi li se o novčanoj ili nenovčanoj obvezi, jer se ovisno o toj činjenici mora pozivati na odgovarajuću Uredbu. Potvrde o ovršnosti se i prema Uredbi 1215/2012 i prema Uredbi 805/2004 izdaju na zahtjev ovrhovoditelja. S gledišta javnih bilježnika, za izdavanje potvrde o ovršnosti, odnosno Europskog ovršnog naslova, mora se raditi o ovršnoj solemniziranoj privatnoj ispravi ili ovršnom javnobilježničkom aktu s prekograničnim elementom u građanskim ili trgovačkim stvarima kojim je utvrđena nesporna novčana/ovršiva tražbina koja je dospjela.

137 Čl. 58. Uredbe 1215/2012.

138 H. Sikirić, „Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe sudskih odluka po Uredbi vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. O sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 60., br. 1., 2010., str. 64.

139 *Ibid.*, str. 66.

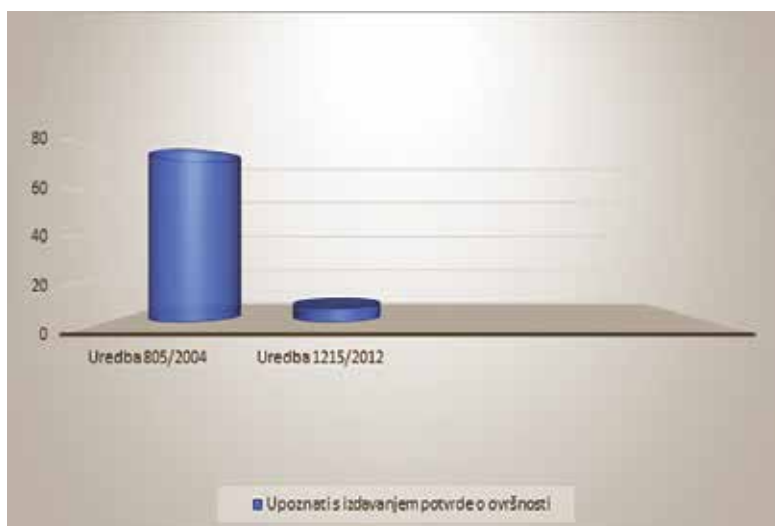
140 Vidi više u: G. Mihelić, „Europski ovršni nalog – nova vrsta ovršne isprave“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 21–35. i I. Kemec Kokot, „Europski ovršni naslov“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 39–48.

6.4.1. Empirijsko istraživanje provedeno telefonskim intervjuom i analiza podataka

Radi prikupljanja podataka o praktičnoj primjeni i upoznatosti sa sadržajem Uredbe 1215/2012 i Uredbe 805/2004 u prekograničnim predmetima sa svrhom provedbe ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršnih javnobilježničkih akata / solemniziranih isprava, telefonskim su putem provedeni intervjui s javnim bilježnicima i prisjednicima. Istraživanje je provedeno telefonskim putem s 15 osoba iz područja javnog bilježništva, i to neposrednim razgovorom sa svim ispitanicima, kako bi se osiguralo to da ispitanici odgovaraju prema svom trenutnom znanju i dosadašnjem iskustvu. Od 15 ispitanika, 12 ih je bilo upoznato s mogućnošću izdavanja Europskog ovršnog naslova, odnosno potvrde o ovršnosti javnobilježničkog akta ili solemnizirane isprave s prekograničnim elementom sukladno odredbama Uredbe 805/2004. Međutim, ispitanici istovremeno nisu bili upoznati s mogućnošću izdavanja Potvrde o ovršnosti javnobilježničkog akta ili solemnizirane isprave s prekograničnim elementom na temelju Uredbe 1215/2012, osim jednog ispitanika koji je za to saznao putem edukacije provedene od strane Pravnog fakulteta u Zagrebu. Prema navedenom, 80 % ispitanika upoznato je s mogućnošću primjene Uredbe 805/2004 za izdavanje potvrde o ovršnosti, dok je samo 6,60 % ispitanika upoznato s primjenom Uredbe 1215/2012. Međutim, u praksi nijedan od ispitanika nije izdavao potvrdu o ovršnosti na temelju bilo koje od navedenih uredbi.

U razgovoru s ispitanicima utvrđeno je da je Uredba 1215/2012 među ispitanicima poznata zbog predmeta Pula parking i nenadležnosti javnih bilježnika u izdavanju rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave s prekograničnim elementom, odnosno da javni bilježnici prema navedenoj uredbi nisu izjednačeni sa sudom. Međutim, nisu bili upoznati s mogućnošću izdavanja Potvrde o ovršnosti za ovršne javnobilježničke akte ili solemnizirane isprave s prekograničnim elementom. Ispitanici su u intervjuu izjavili da su upoznati s primjenom Uredbe 805/2004, jer četvrti dio Ovršnog zakona sadrži odredbe o provedbi Uredbe, a neki su od njih upoznati jer su o tome primali upite stranaka. Prema prikupljenim podacima, ispitanici su također upoznati s primjenom Uredbe 805/2004 putem predavanja i stručnih radova koji su objavljeni. Stoga se može zaključiti da je za

izdavanje potvrde o ovršnosti, odnosno Europskog ovršnog naslova za ovršni javnobilježnički akt s prekograničnim elementom Uredba 805/2004 u praksi poznatija iz razloga što je provedbeno implementirana u Ovršni zakon, o njoj su objavljeni stručni radovi i provedene edukacije te se stoga de lege ferenda preporučuje implementacija ili donošenje provedbenih propisa na nacionalnoj razini za Uredbu 1215/2012 u navedenom dijelu. Iz navedenog nedvojbeno proizlazi da je nužno pojačati aktivnosti s ciljem boljeg informiranja javnih bilježnika o mogućnosti primjene obiju uredbi kako bi mogli o istome poučiti svoje stranke. Hoće li javni bilježnik za ovršni javnobilježnički akt ili solemniziranu ispravu s prekograničnim elementom izdati potvrdu o ovršnosti na temelju Uredbe 1215/2012 ili Uredbe 805/2004, zavisi od ovrhovoditelja, i to ako u zahtjevu izričito navede uredbu na temelju koje traži izdavanje potvrde o ovršnosti. Ovrhovoditelju je ostavljeno na izbor hoće li izabrati izdavanje potvrde o ovršnosti prema pravilima Uredbe 1215/2012 ili Uredbe 805/2012, uzimajući u obzir radi li se o novčanoj ili nenovčanoj tražbini. Javni će bilježnik postupiti i utvrditi jesu li ispunjene pretpostavke za izdavanje potvrde o ovršnosti na temelju one Uredbe na koju se poziva ovrhovoditelj. Predlaže se u pravnim poslovima s prekograničnim elementom umetanje ovršne klauzule u javnobilježnički akt radi boljeg osiguranja provedbe pravnog posla bez nastanka spora. Veća pravna sigurnost može se postići češćim korištenjem ovršne klauzule u javnobilježničkom aktu ili solemniziranoj ispravi, na što javni bilježnik može stranke upozoriti prilikom sastavljanja pravnog posla s prekograničnim elementom. Zaključujem da je potrebna kontinuirana edukacija javnih bilježnika i građana te ukazivanje na široke mogućnosti primjene Uredbi na pravne poslove s prekograničnim elementom koji su osnaženi ovršnom klauzulom.

VII. PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE PRIMJENE UREDBE 1215/2012

Prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta o pravnim poslovima s prekograničnim elementom, javni bilježnik svojom nepristranom savjetodavnom funkcijom nastoji spriječiti nastanak neželjenih pravnih učinaka među strankama koji bi mogli dovesti do spora. Nastoji stranke podučiti o kompleksnosti usporedne primjene različitih propisa i uredbi koje će se primjenjivati na njihov pravni odnos s prekograničnim elementom ukoliko stranke same ne odrede mjerodavno pravo i nadležnost suda za slučaj nastanka spora. Uputno je da stranke što detaljnije urede svoj pravni odnos kako bi izbjegle neželjene pravne učinke i neizvjesnost ishoda za slučaj spora.

Kako bi bile sigurne da će iz pravnog posla s prekograničnim elementom proizaći pravni učinci koji odgovaraju njihovoj pravnoj i stvarnoj volji, stranke bi uz sve bitne sastojke ugovora trebale ugovoriti i mjerodavno pravo i nadležnost suda nakon što se u potpunosti upoznaju sa sadržajem izabranog mjerodavnog prava i postupovnih pravila izabranog suda. Prema tome, kako bi sporazum o prorogaciji nadležnosti bio učinkovit, stranke se moraju unaprijed upoznati sa svim predvidljivim posljedicama prorogacije nadležnosti. Stranke također moraju biti svjesne rizika koje derogacija nadležnosti suda može donijeti. Sporazumom o prorogaciji nadležnosti stranke mogu, s isključenjem primjene općih i posebnih pravila o nadležnosti Uredbe 1215/2012 i autonomnim određenjem nadležnosti, izabrati nadležnost suda čije provođenje postupka može biti manje povoljno za stranke od onog koji bi bio nadležan da nije sklopljen sporazum o prorogaciji nadležnosti. Slijedom navedenog, autonomija stranaka je, zbog dalekosežnih posljedica sudskih odluka, kao i svrhe osiguranja pravne sigurnosti te zaštite interesa stranaka, bitna za izbor suda i mjerodavnog prava u prekograničnim odnosima. Javni bilježnici prilikom sastavljanja ugovora s prekograničnim elementom posebnu pažnju pridaju upozoravanju stranaka na pravne posljedice primjene stranog prava ili nadležnosti stranih sudova u određenim pravnim odnosima. Zbog toga javni bilježnici kao nepristrane osobe od povjerenja utvrđuju stvarnu i pravu volju objiju ugovornih strana. Sklapanje ugovora u obliku javnobilježničkog akta posebno je važno radi formalnosti koje se poduzimaju kako bi se zaštitili interesi stranaka, osobito kod onih pravnih poslova s prekograničnim elementom koji mogu za stranke imati značajnije dalekosežne posljedice.

Radi osiguranja pravne sigurnosti stranaka koje sklapaju sporazum o prorogaciji nadležnosti u sporovima koji proizlaze iz ugovornih i izvanugovornih odnosa, također je bitna unifikacija kolizij-

skih pravila. Ukoliko je razlog za sklapanje sporazuma o nadležnosti primjenjivanje najugodnijeg prava za stranke od strane izabranog suda, potrebno je uzeti u obzir činjenicu da se na sporove koji proizlaze iz ugovornih odnosa s prekograničnim elementom primjenjuju ujednačena kolizijska pravila prema Uredbi Rim I, a ukoliko je sporazum o nadležnosti sklopljen u odnosu na spor koji je proizašao iz izvanugovornih obveza s prekograničnim elementom, tada se za određivanje mjerodavnog prava primjenjuju kolizijske norme Uredbe Rim II. Kolizijske norme sadržane u Uredbama Rim I i Rim II kao poveznice za određivanje mjerodavnog prava često koriste uobičajeno boravište, dok Uredba 1215/2012 nadležnost suda u pravilu temelji na domicilu stranaka i stoga će sudovi u rješavanju nekolicine predmeta s prekograničnim elementom morati primjenjivati strano pravo za rješavanje merituma spora, iako je radi pravne sigurnosti i ekonomičnosti postupka svrsishodnije da sudovi primjenjuju *lex fori*. Nije praktično ni ekonomično da o sporu odlučuje sud koji s konkretnim predmetom spora nema bitniju vezu, osim ako se sporazumno izabire neutralni forum koji je poznat kao stručni autoritet za određene sporove. Svaka je cilj Uredbe 1215/2012 da sudovi odlučuju o valjanosti prorogacijskog sporazuma i svojoj nadležnosti prema svome pravu, koje najbolje poznaju. Navedeno omogućuje da se stranke prilikom izbora suda u prvom redu mogu usredotočiti na praktično vođenje postupka u određenoj državi, uz poštivanje nacionalnih procesnih propisa, budući da se mjerodavno pravo za predmete spora određuje putem kolizijskih pravila Uredbe Rim I i Uredbe Rim II. Prema tome, postoji neodvojiva povezanost i usporedna primjena Uredbe 1215/2012 i Uredbe Rim I te Uredbe Rim II koje bi *de lege ferenda* trebalo uskladiti.

Uredba 1215/2012 ujednačenim je pravilima olakšala postupanje u određivanju nadležnosti za predmete spora s prekograničnim elementom, no ostala su otvorena pitanja vezana uz nadležnost sudova trećih država u slučajevima isključive nadležnosti ili sporazumne prorogacije nadležnosti na sudove treće države, koja i nadalje podliježu različitim nacionalnim propisima o sukobu zakona svake države članice. Ujednačena pravila koja bi se odnosila i na treće države olakšala bi osobama iz trećih država sudjelovanje u poslovnim aktivnostima unutar Europe, jer bi se tada na sve osobe primjenjivala ista pravila o nadležnosti. Radi pravne sigurnosti i lakšeg postupanja predlaže se noveliranje Uredbe 1215/2012 kojom bi se *de lege ferenda* ujednačila pravila u odnosu na treće države i time omogućila sporazumna prorogacija na sudove trećih država.

Kompleksnost simultane primjene različitih uredbi

na pravne odnose s prekograničnim elementom može rezultirati neizvjesnošću u ishodu rješavanja eventualnog spora. Stoga je potrebno svaki pojedinačni slučaj posebno detaljno proučiti. Javni bilježnik koji sudjeluje u sastavljanju javnobilježničkog akta o pravnom poslu s prekograničnim elementom mora utvrditi stvarnu volju stranaka prije sklapanja ugovora te stranke poučiti o svim mogućim rizicima i savjetovati o izboru klauzula koje je uputno unijeti u ugovor. Posebno je potrebno stranke poučiti o posljedicama izostanka izbora mjerodavnog prava te o mogućem podvrgavanju ugovora pravnom sustavu koji stranci nije poznat. Mjerodavna prava i postupanje sudova različitih država mogu dovesti do potpuno drukčijih pravnih učinaka od onih koje su stranke željele prilikom sklapanja ugovora. Slijedom svega navedenog, potrebno je prilikom sklapanja ugovora svesti rizik nastanka spora među strankama na minimum. Navedeno se može postići primjenom ovršnih klauzula prilikom sklapanja ugovora, odnosno korištenja različitih instrumenata osiguranja ispunjenja ugovora. Stranke mogu sporazumno dogovoriti primjenu ovršne klauzule koju će javni bilježnik unijeti u javnobilježnički akt. Time se smanjuje rizik nastanka spora među strankama, odnosno, ukoliko dužnik ne ispuni dospjelu obvezu, tada vjerovnik može tražiti ispunjenje tražbine provođenjem neposredne prisilne ovrhe. Ukoliko se radi o pravnom poslu s prekograničnim elementom, vjerovnik za potrebe provođenja ovrhe u drugoj državi članici može zatražiti izdavanje potvrde o ovršnosti od javnog bilježnika i putem Uredbe 1215/2012 i putem Uredbe 805/2004 o europskom ovršnom naslovu, sukladno odredbama četvrtog dijela Ovršnog zakona.

VIII. ZAKLJUČAK

Sporazum o prorogaciji nadležnosti sudova može se koristiti u pravnoj praksi prilikom sklapanja ugovora u obliku javnobilježničkog akta kojim se uređuju odnosi s prekograničnim elementom. Autonomnim izborom suda izražava se sloboda volje stranaka koju međunarodno privatno pravo priznaje i podupire. Ugovorne bi stranke prilikom sklapanja ugovora u obliku javnobilježničkog akta u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom trebale unaprijed biti upoznate s mogućnošću izbora mjerodavnog prava prema Uredbi Rim I te mogućnošću izbora nadležnog suda prema Uredbi 1215/2015. Kako bi stranke u potpunosti postigle svrhu koju su željele, moraju prilikom sklapanja sporazuma o prorogaciji nadležnosti biti oprezne u odabiru sudova država članica. Stranke bi se radi pravne sigurnosti i ostvarivanja svog cilja trebale prije sklapanja sporazuma

o prorogaciji upoznati s materijalnim i postupovnim pravom države članice izabranog suda, na što ih može uputiti javni bilježnik.

Kako bi se izbjegle potencijalne zapreke i nedoumice prilikom sklapanja sporazuma o nadležnosti, Uredbom 1215/2012 propisana su ujednačena pravila o dopuštenosti i valjanosti sporazuma o određivanju nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom. Otklanjanju nedoumica prilikom primjene Uredbe 1215/2012 i sklapanju sporazuma o prorogaciji uvelike pridonose odluke Suda EU. Stranke će s većom vjerojatnošću ostvariti svoj cilj ako o njihovom sporu odlučuje izabrani sud te ako svi sudovi pred kojima bi eventualno bila podignuta tužba primjenjuju jednaka pravila o dopuštenosti i valjanosti sporazuma o nadležnosti koja su određena Uredbom 1215/2012. Putem odredaba Uredbe 1215/2012 kojima je propisana mogućnost sporazumne prorogacije nadležnosti sudova, Uredba podupire autonomiju stranaka, dok se ograničenje autonomije volje stranaka očituje u posebnim pravilima o nadležnosti koja su propisana Uredbom 1215/2012 radi zaštite slabije stranke u predmetima vezanim uz osiguranje, potrošačke ugovore i pojedinačne ugovore o radu, kao i u pravilima o isključivoj nadležnosti. Slijedom navedenog, za potrebe konkretnog spora, mogućnost prorogacije nadležnosti predstavlja korekciju općih pravila o nadležnosti, s time da je autonomija stranaka ograničena uvjetima o dopuštenosti prorogacije.

Kako bi se rizici nastanka spora iz pravnog posla sveli na minimum, ključna je primjena strogih pravila za sastavljanje javnobilježničkog akta. Prilikom sastavljanja javnobilježničkih akata vrijede najstroža sadržajna i formalna pravila u svrhu osiguranja pravne sigurnosti stranaka na način da se prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta utvrdi stvarna i prava volja stranaka te da su stranke upoznate sa sadržajem i pravnim posljedicama takvog pravnog posla. Ovršnost javnobilježničkog akta pridonosi smanjenju potrebe provođenja sudskih postupaka i rasterećenju sudova budući da ovršan javnobilježnički akt može nadomjestiti sudsku odluku u ovršnom postupku. Mogućnost provođenja ovršnih javnobilježničkih akata s prekograničnim elementom u drugim državama članicama i provedba ovrhe na temelju istih bez posebnih dodatnih formalnosti u drugoj članici otvara mnoge mogućnosti za sigurnije i lakše poslovanje i sklapanje pravnih poslova s prekograničnim elementom te je s time potrebno upoznati stranke. Uredbom 1215/2012 na jednak je način uređena ovršivost ovršnih sudskih odluka i ovršnih javnih isprava u drugoj državi članici, tj. odredbe o ovršivosti ovršnih sudskih odluka primjenjuju se *mutatis mutandis* na ovršivost ovršnih javnih isprava. Budući da se ovrha na temelju

ovršne javne isprave može u drugoj državi članici provesti na temelju Potvrde izdane na obrascu iz Uredbe 1215/2012 ili Europskog ovršnog naslova izdanog na temelju Uredbe 805/2004, o ovrhovoditelju ovisi koji će postupak u zahtjevu podnesenom javnom bilježniku odabrati. Zakonodavac bi de lege ferenda također mogao odrediti širu obvezatnu primjenu javnobilježničkih akata u pravnim poslovima, kao što su naprimjer nekretnine u kojima je nužno da se omoguću brža provedivost i veća pravna sigurnost. Javni bilježnici prilikom sastava javnobilježničkih akata o pravnim poslovima s prekograničnim elementom upoznaju stranke s usporednom primjenom nacionalnog i europskog prava te mogućnošću primjene ovršne klauzule. Svojim širokim stručnim znanjem, kontinuiranom edukacijom i funkcijom nepristrane osobe od povjerenja, javni bilježnici osiguravaju stručan i kvalitetan sastav isprava o pravnim poslovima s prekograničnim elementom. Kompleksnost pravnih poslova s prekograničnim elementom osobito se očituje u simultanoj upotrebi nacionalnog prava i različitih uredbi koje nisu u potpunosti usklađene, a nužno ih je istovremeno koristiti. Kako bi se osigurala veća pravna sigurnost te olakšala primjena uredbi, upućuje se de lege ferenda na usklađivanje odredaba uredbi koje su blisko povezane, kao što su Uredba 1215/2012 i Uredba Rim I, te na donošenje provedbenih propisa za njihovu primjenu na nacionalnoj razini.

Prorogation of jurisdiction in civil and commercial matters according to Regulation no. 1215/2012

SUMMARY

For disputes in civil and commercial matters with a cross-border element, the jurisdiction of the courts is prescribed by Regulation 1215/2012. The autonomy of the parties, which plays an important role in private international law, has found its expression in civil proceedings with a cross-border element in the possibility of an consensual choice of the court competent for disputes arising from a particular legal relationship. Although the autonomy of the parties is expressed by the provisions of Regulation 1215/2012 relating to the freedom of choice of the competent court of a Member State. However, the freedom of the parties in the choice of court is not unlimited. It is limited in the form of exclusive jurisdiction and protection of the weaker party according to the provisions of Regulation 1215/2012. The will of the parties may be expressed in the prescribed forms, including the form of a notarial deed. The role of notaries in the application of Regulation 1215/2012 is particularly important when they participate in the drafting of contracts

with a cross-border element in the form of a notarial deed with an enforcement clause, because it provides the possibility of issuing a certificate of enforceability on the basis of which enforcement can be carried out in another Member State, assuming that a notarial deed with a cross-border element has become enforceable in the country of origin.

Keywords: Regulation 1215/2012, prorogation agreement, party autonomy, jurisdiction, cross-border element, enforced notarial deed.

IZVORI

Knjige i članci:

1. B. Podgoršek. „Izvršljivost notarskega zapisa nempremičninske najemne pogodbe“, Notarski vestnik, br. 12, Ljubljana, 2019., str. 28–36.
2. D. A. Babić, „Vremenske granice primjene uredba 44/2001 i 1215/2012 u Hrvatskoj“, Europsko građansko procesno pravo: Izabrane teme, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 137–146.
3. D. A. Babić, „Opće uređenje stranačkog izbora mjerodavnog prava prema Uredbi (EZ) 593/2008 o pravu mjerodavnog za ugovorne obveze („Rim I“)“, Zagrebačka pravna revija, Vol. 5, No. 3., 2016., str. 271–294.
4. D. Babić, D. Zgrabljic Rotar, „Reforma kolizijskih pravila za ugovorne obaveze u pravu Europske unije“, Međunarodno privatno pravo, Hrvatska pravna revija, 2010., str. 54–62.
5. D. Šago, N. Mišić Radanović, „Prorogacija nadležnosti u hrvatskom pravu i pravu Europske unije“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, 2016, god. 53, 4/2016., str. 1053–1078.
6. D. Zgrabljic Rotar, „Oblik izričitog sporazuma o međunarodnoj nadležnosti u makedonskom, hrvatskom i europskom pravu“, Zbornik radova Pravni fakultet Justinijan I Sveučilišta sv. Ćirila i Metoda, Skopje, 2013., str. 91–109.
7. D. Zgrabljic Rotar, I. Vidović, „Naknada štete za povredu ugovora o nadležnosti u sporovima s međunarodnim obilježjem“, Zagrebačka pravna revija, Vol. 8., No. 1., 2019., str. 7–23.
8. Dž. Radončić, Z. Meškić, „Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Savjeta od 12. decembra 2012. godine o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Sl. list EU 2012, L 351/1)“, Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i europsko pravo, Sarajevo, br. 1, 2013., str. 46–55.
9. G. Mihelčić, „Europski ovršni nalog – nova vrsta ovrše isprave“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 21–35.

10. H. Hobljaj, „Javnobilježnički akt s nasljenopravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 66–83.
11. H. Hobljaj, „Razvod braka i ostale nadležnosti javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj prema novom Obiteljskom zakoniku“, Javni bilježnik, br. 46, 2019., str. 25–36.
12. H. Sikirić, „Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe sudskih odluka po Uredbi vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. O sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol.60., Br. 1., 2010., str. 45–100.
13. I. Kemec Kokot, „Europski ovršni naslov“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 39–48.
14. I. Medić, „Priznanje i ovrha na području EU – uzajamno povjerenje i zaštita temeljnih ljudskih prava“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br.1, 2017., str. 283–300.
15. J. Kramberger Škerl, „Sporazum o pristojnosti v Uredbi Bruselj I“, Pravni letopis 2011, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2011., str. 191–211.
16. J. Kramberger Škerl, „Prorogacija međunarodne pristojnosti“, Zbornik znanstvenih razprava 2012, Leto 72, Pravni fakultet, Ljubljana, 2012., str. 149–180.
17. J. Weber, „Universal Jurisdiction and Third States in the Reform of the Brussels I Regulation“, Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Max Planck Private Law Research Paper No. 11/7, Hamburg, 2011., str. 620–644.
18. K. Sajko, Međunarodno privatno pravo, Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2009.
19. K. Turkalj, „Položaj javnih bilježnika u ovršnom postupku nakon relevantnih odluka Suda Europske unije“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 118–123.
20. M. Dika, „Ovršni zakon IV. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje“, Narodne Novine, 2017.
21. M. Dika, „Prorogacija mjesne nadležnosti u hrvatskom pravu“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62., No. 1–2, 2012., str. 212–227.
22. M. Herranz Ballesteros, „The Regime of party autonomy in the Bruselles I Recast: The solutions adopted for agreements on Jurisdiction“, Jurnal of Private International Law (2014), Vol. 8., No. 2., str. 291–308.
23. M. Mantovani, „Notaries and their debt-collection writs under the Brussels Ia Regulation. A difficult characterisation“, Jurnal od Private International Law (2019), Vol. 15., No. 2., str. 393–417.
24. P. Klarić, M. Vedriš, „Građansko pravo“, Narodne novine, Zagreb, 2008.
25. T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, „Choice-of-court agreements under the Brussels I Regulation (Recast)“, Jurnal od Private International Law (2013), Vol. 9., No. 2., str. 245–268.
26. V. Nikolić, H. Hobljaj, M. Grbac, „Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj“, Javni bilježnik, br. 48, 2021., str. 29–61.

Pravni akti:

1. Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. 27.09.1968. 72/454/EEZ.
2. Ovršni zakon, NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20.
3. Protocol concerning the interpretation by the Court of Justice of the convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters – signed in Luxembourg on 3 June 1971 – Consolidated version CF 498Y0126(02) Sl. l. 204, 2.8.1975., str. 28–31.
4. Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Sl. l. 12, 16.1.2001. Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 003, str. 30–52
5. Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Sl. l. 351. 20. 12. 2012. Posebno izdanje za Hrvatsku. Poglavlje 19. Svezak 011., str. 289–320.
6. Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) Sl. l. 177, 4.7.2008., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 006, str. 109–119.
7. Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II“), Sl. l. 199, 31.7.2007., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 006, str. 73–82.
8. Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvodnju europskog ovršnog naslova za nesporne tražbine, Sl. L. 143, 30.4.2004., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 003, str. 172–196.
9. Zakon o javnom bilježništvu NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16.
10. Zakon o međunarodnom privatnom pravu, NN 101/17.
11. Zakon o parničnom postupku SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87,

57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19.

Sudska praksa:

1. Presuda Suda EU C-159/97 od 16. ožujka 1999. *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v. Hugo Trumpy SpA*. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=44491&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7178690> (pristupljeno 15. svibnja 2021.)
2. Presuda Suda EU C-281/02 od 1. ožujka 2005., *Andrew Owusu v. N. B. Jackson („Villa Holidays Bal-Inn Villas“)* i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=55027&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3495047> (pristupljeno 12. lipnja 2021.)
3. Presuda Suda EU C-24/76 od 14. prosinca 1976. *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. v. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89370&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2412295> (pristupljeno 15. lipnja 2021.)
4. Presuda Suda EU C-387/98 od 9. studenog 2000., *Coreck Maritime GmbH v. Handelsveem BV* i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=45789&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=16827338> (pristupljeno 22. lipnja 2021.)

Mrežna vrela:

1. A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, „Choice-of-court agreements under Brussels I Recast Regulation“, A check-list for European Judges, Escuela Judicial (Spain). https://www.ejtn.eu/Documents/Themis%20Luxembourg/Written_paper_Spain1.pdf (pristupljeno 17. svibnja 2021.)
2. V. Boić, D. Babić, „Zakon o međunarodnom privatnom pravu“, Priručnik za voditelje/ice, Pravosudna akademija, Zagreb, 2018. <https://www.pak.hr/clanak/obrazovni-materijali-30511.html> (pristupljeno 2. svibnja 2021.)
3. European Judicial Network in Civil and Commercial Matters. file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/art_26_brussels_i_standard_text_EU_en.pdf (pristupljeno 28. svibnja 2021.)
4. V. Lovrić, „Međunarodna sudska nadležnost, Neka pitanja međunarodne sudske nadležnosti za građanske i trgovačke stvari“, Visoki trgo-

vački sud RH, Zagreb, 2007. https://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/Savjetovanja/europsko-pravo-medunarodna_sudska_nadleznost.doc (pristupljeno 5. svibnja 2021.).

5. Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji, Vodič za djelatnike. <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=13266272-5465-4ba3-bbc1-5f98b6b9816f> (pristupljeno 5. svibnja 2021.)
6. Green Paper on the review of Council Regulation (EC) no 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters /* COM/2009/0175 final */. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52009DC0175> (pristupljeno 1. lipnja 2021.)
7. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, „Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States“, Study JLS/C4/2005/03, Final Version September 2007., Institut für ausländisches und internationales privat- und wirtschaftsrecht. http://courtesa.eu/wp-content/uploads/2019/03/study_application_brussels_1_en.pdf (pristupljeno 20. lipnja 2021.)
8. A. Nuyts, Study on Residual Jurisdiction, (Review of the Member States' Rules concerning the „Residual Jurisdiction“ of their courts in Civil and Commercial Matters pursuant to the Brussels I and II Regulations), General Report (final version dated 3 september 2007.), str. 1–156. https://gavclaw.files.wordpress.com/2020/05/arnaud-nuyts-study_residual_jurisdiction_en.pdf (pristupljeno 21. lipnja 2021.)
9. M. Dogauchi, T. C. Hartley, „Preliminary draft Convention on exclusive choice of court agreements“, 2004. http://www.cptech.org/ecom/jurisdiction/jdgm_pd26e.pdf (pristupljeno 22. lipnja 2021.)
10. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=EN> (pristupljeno 11. studenog 2021.)
11. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=HR> (pristupljeno 11. studenog 2021.)
12. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=DE> (pristupljeno 11. studenog 2021.)
13. https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Uredba_Brussels_I_hrv.pdf (pristupljeno 19. studenog 2021.)